

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Disputatio IV. De materia remota Eucharistiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

est medium necessarium ad resurrectionem, cum etiam pueri, qui non accipiunt Eucharistiam, resurrectioni sunt vocatur tamen à Patribus aliquando medium necessarium, non significando necessitatem simpliciter, sed maximam quandam congruentiam; vt interpretatur Suarez d. disp. 64. & Vasquez infra disp. 104. n. 4.

§ 1. *Quarta obiectio.* Quartò obicitur: sacramentum Eucharistiæ antecedit reliqua omnia dignitate, & excellentia; ergo & debuit excedere necessitate. Negatur consequentia; imò ideo, quia excellentius non debuit poni vt necessarium: debuit enim præsupponere subiectum gratum, vt dignus sumeretur; & per consequens non potuit esse necessarium ad primam gratiam; & ideo neque ad gloriam.

§ 2. *S. Thom. Vasquez. De eucharistia m. 1. S. Thom.* Restat vt breuiter declarem mentem S. Thomæ in præfenti; quam sane difficilem esse fatetur Vasquez in præfenti n. 27. Videtur enim sentire, Eucharistiam in re, vel in voto esse necessariam necessitate medij. Sed re vera nunquam dicit, Eucharistiam secundum realem perceptionem esse medium necessariū; imò oppositum docet non solum supra q. 65. art. 4. sed etiam in præfenti in arg. Sed contra, & in corpore, supponens non habere necessitatem æqualem, Eucharistiam, & Baptismum. Fatemur ergo cum S. Thoma, Eucharistiam esse medium necessarium in voto, vt supra dictum est; quod etiam de obseruatione præceptorum dici potest. Addi etiam potest, ex mente S. Thomæ votum Eucharistiæ diuerso modo includi in Baptismo, scilicet vt finem, ad quem omnia sacramenta ordinantur; & ideo sicut finis causat in intentione, quia eius intentio præsupponitur ante electionem medij; sic etiam amor, seu intentio Eucharistiæ videtur præsupponi ad electionem Baptismi; & per consequens in genere causæ finalis implicite amata; Eucharistia videtur causare gratiam, quam dat Baptismus: ex quo etiam fit, Eucharistiam esse necessariam ad consummationem vitæ spirituales, vt loquitur S. Thomas, hoc est, ad consequendum effectum Eucharistiæ, ad quem, vt ad finem ordinantur alia omnia sacramenta. Caterum cum his omnibus stat bene, ipsam Eucharistiam in re, vel in voto non esse medium necessarium ad salutem, sicut est Baptismus, vel Pœnitentia.

DISPUTATIO IV.

De materia remota Eucharistiæ.

SECTIO I. *Quæ sit materia Eucharistiæ.*

SECTIO II. *An vinum prærequiratur ad Eucharistiam mixtum cum aqua.*

SECTIO III. *Virum aqua vino admixta conuertatur immediatè in sanguinè Christi.*

SECTIO IV. *Argumenta contra nostram sententiam, & eorum solutiones.*

SECTIO V. *Dubium incidens, an gutta aque in calicem missa post inchoata verba consecrationis, conuerteretur in sanguinem Christi.*

SECTIO VI. *Virum materia consecranda habeat terminum maximum, vel minimum.*

SECTIO VII. *Virum materia consecranda debeat esse præsens, & determinata?*

MITTO art. 4. 5. & 6. questionis 73. in quibus agitur de nominibus, de figuris, & de tempore institutionis Eucharistiæ: hæc enim magis

pertinent ad historiam, quàm ad disputationem scholasticam; in illisque latè, & eruditè laborarunt recentiores, præsertim Suarez, & Vasquez.

SECTIO I.

Quæ sit materia Eucharistiæ.

Sermo est de materia remota, de qua agit S. Thomas per totam questionem 74. cuius doctrina partim moralis est, partim scholastica: illa facilis, hæc paulo difficilior: illam breuiter trademus, hanc accuratius disputabimus. Nunc igitur breuiter supponendum, materiam remotam Eucharistiæ omnino necessariam, esse panem, & vinum; de quo S. Thomas art. 1. 3. 4. & 5. & probatur de fide ex Christi institutione, & ex Conciliis Florentino, Tridentino, Lateranensi, Vvormatiensi, Altiliodorensi, Matifconensi, relatis à Suarez in præfenti disput. 45. sect. 1. & ex Canone 32. Trullano post 6. Synodum; & ex cap. Cum Martha, de celebratione Missarum, & & alia multis.

Prima difficultas.

Pro huius veritatis maiori explicatione, possunt aliqua dubitari. Primò, qualis debeat esse panis consecrandus? Ratio dubitandi est, quia ex multis granis solet fieri panis; & è contra ex tritico possunt fieri plura mixta, de quibus potest dubitari, an sint materia apta consecrationi? Et licet aliqui senserint, panem ex quolibet grano frumentaceo sufficere, vt ex hordeo, milio, &c. caterum vix potest iam de hoc dubitari post Florentinum, vbi expresse dicitur, materiam huius sacramenti esse panem triticum, & vinum ex vite. Ille ergo solus panis consecrabilis erit, qui ex tritico confectus fuerit.

Hinc sequitur primò, panem ex hordeo, cicere milio, oriza, & similibus, non sufficere; item nec ex siliquis, neque ex eruiliis, neque ex maicio, &c. posse tamen ex farre, seu siligine, si significet, quod Hispanicè, *Candéal*, Italicè, *granogenile*, o bianco: nam voces Latinæ ambigæ sunt, & magis notæ voces vulgares. Difficultas est de secali, Italicè, *Segala*, Hispanicè *Ceneno*: quidam affirmant, esse sufficientem materiam, pro quibus videtur stare S. Thomas art. 3. Alij negant, quos sequitur Vasquez Suarez vero dicit, esse materiam valde dubiam.

Sequitur secundò, panem debere esse ex farina triticea, & aqua naturali coagmentatum, alioquin si fiat ex aqua rosacea, lacte, oleo, vel alio liquore prædominante, non sufficere, quia non est panis vsualis, & multo minus, si misceatur butyro, ouis, saccharo, & similibus. Hæc est partim contra Caietanum, quem sequuntur aliqui recentiores, dicentes panem ex lacte, vel aqua artificiali esse veram materiam: quia aqua solum requiritur ad vniendas partes farinæ. Caterum mihi videtur ad minus illa esse materia valde dubia. Vnde etiam infertur, quid dicendum sit ad dubium nuper exortum de quodam Sacerdote, qui ad occultandum finem sacrilegium, voluit consecrare hostiam quamdam ex illis, quibus solemus litteras sigillare, admixtam scilicet cum cinnabrio, vt fieri solet; quæ quidem ad minus est materia dubia, & meo iudicio inualida; quia per illam mixtionem alteratur notabiliter, & extrahitur à pane vsuali.

Sequitur tertio, massam crudam, seu oleo, aut butyro frixam, vel aqua elixam, non esse sufficientem materiam, sed debere esse solo igne assam, vel coctam: ideo laganum, pultes non sunt materia apta.

apta. Petes; quid si mica panis madesat, & digitis compressa reducatur ad massam? Respondeo, adhuc esse materiam; non enim amisit concoctionem, alioquin quando hostia manditur, & in ore madesat, amitteret accidentia panis, & per consequens consecrationem.

6. Sequitur quartò, quid dicendum sit de pane confecto ex amydo, de quo Paludan. & aliqui docti recentiores censent, esse validam materiam: nam verè continet adipem farinæ. Ceterum S. Thomas, quem sequitur communis Theologorum sententia, negat, & merito; quia quidquid sit, an fiat ex vero tritico, an potius ex tritico prius corrupto per diuturnam madefactionem; ceterum ille non est panis visualis, nec retinet saporem communem panis, sed alium valde diuersum. Quod in vniuersum est obseruandum ad huiusmodi quæstiones; non tam debere attendi vnitatem, vel diuersitatem specificam materiæ, quam si iuxta communem vsum reputatur pro pane talis materia, necne.

Secunda difficultas.

7. Secundò potest dubitari, an panis debeat necessario esse azymus? Respondetur breuiter cum S. Thoma, & communis, ad valorem sacramenti sufficere azymum, vel fermentatum; de necessitate tamen præcepti in Ecclesia Latina consecrari in azymo, in Græcia in fermentato, licet congruentior sit vsus Ecclesiæ Latinæ, eo præcipue, quod Christus Dominus in azymo creditur consecrasset: quorum latior probatio, quia ad historiam pertinet, petenda est ex Recentioribus in præfenti.

Tertia difficultas.

8. Tertiò potest dubitari, quale debeat esse vinum consecrandum? Et quidem constat ex Florentino & aliis, necessariam materiam esse vinum vitis: Ex quo fit vinum granatorum, pomorum, radicum, &c. non sufficere, sed requiri omnino vinum ex vuis. Item non sufficere alios liquores, qui ex vuis fieri possunt, nisi fiat vere vinum. Ex quo inferitur primo, non sufficere aggregatam, sapam, ætrem; quia licet hæc omnia ex vuis fiant, non tamen sunt vere vinum, sed aliquid antecedens, vel consequens formam vini.

9. Inferitur secundo, loram non esse materiam validam, quia non est vinum, sed aquam infusam in racemis expressis, seu in acinis. Maius est dubium de musto; aliqui enim recentiores valde dubitant de eius valore; quia nec videtur simpliciter vinum, nec habere vini proprietates. Contraria tamen sententia est communis omnium Theologorum, & habet pro se Iulium Pontificem in c. *Cum omne*, de consecratione d. 2. id permittentem in casu necessitatis. Potestque confirmari ex modo loquendi Scripturæ, ubi vinum aliquando appellatur mustum. *Musto pleni sunt isti. Act. 2.* & contra mustum appellatur vinum Luc. 5. *Nemo mittit vinum novum in vitem. veterem Ierem. 48.* & *vinum de torcularibus sustuli.* Nec videtur esse dissimilitudo in dulcedine, calore, &c. nisi secundum magis, & minus.

10. Inferitur tertio, mustum in vuis adhuc inclusum non posse valide consecrari. Hæc est communis, & probatur Vasquez disp. 75. num. 14. Nam licet non differant specie liquor expressus, & in granis existens (provi volebat Sotus) quia sine vlla mutatione substantiali per solam vix diuisionem fluit liquor ibi existens: ceterum mustum granis inclusum, non est pro tunc potus, sed cibus per se lo-

quendo; & ideo pro tunc non potest significare Christi sanguinem per modum potus spiritualis. Verum hæc ratio non videtur satis efficax; quia si speciebus vini consecrati madesat ossa panis, tunc species vini inclusæ in pane sunt per modum cibi, & non per modum potus; & tamen procul dubio retinent consecrationem, dum retinent dispositiones ad formam vini; ergo licet mustum in granis sit per modum cibi, adhuc retinet dispositiones sufficientes ad consecrationem. Finge enim, guttam musti consecratam extra granum, postea immitti iterum in granum, & iterum claudi vnam, nonne retinebit consecrationem illa gutta, etiam si sit per modum cibi?

Aliter ergo probandum videtur, mustum intra granum non posse consecrari; scilicet ex eo, quod non potest sufficienter designari, dum continetur in vna ipse liquor præcisè per pronomen *hic*, cum dicitur, *hic est sanguis*; nam, ut infra videbimus, illud Pronomen debet designare substantiam, cuius sunt illa accidentia externa sensibilia; cum autem accidentia externa vix non sint solum liquoris, sed multo magis ipsius vix, non potest designari solus liquor per Pronomen *hic*.

Ex quo etiam fit consequenter, si vnum esset imbibitum in ossa panis, non posse tunc consecrari, licet possit antea consecratum retinere tunc consecrationem: ratio autem discriminis est, quod tempore consecrationis debet designari per Pronomen, *hic*; dum autem continetur intra micam panis, non bene designaretur; illud enim non solum est vinum, sed etiam panis: at vero semel consecrata species possunt retinere Christi sanguinem; quia ad hoc non est necesse, quod possint designari per illud Pronomen.

Hinc etiam inferitur quarto, quid dicendum sit de vino congelato: nam licet aliqui negent, esse materiam consecrationis, & alij addant, per congelationem desinere ibi esse sanguinem Christi, quia iam non habet rationem potus. Verius tamen est, conseruari sanguinem Christi in speciebus congelatis, iuxta communem sententiam, quam approbat Missale Romanum, præcipiens, illas species liquefieri, & sumi à sacerdote ut consecratas; quia reuera vinum per congelationem non amittit formam vini, cum post liquefactionem maneat vinum, sicut antea. Ex quo fit, posse etiam consecrari valide, dum congelata sunt: neque obstat, provi sic non esse potum liquidum; quia licet non sint potus facili, est tamen simpliciter potus; possunt enim potari, si prius vel alio medio, vel saltem ipsius oris calore dissoluantur; sicut etiam nuces sunt simpliciter cibus, licet necesse sit eas prius confringere, ut possint manducari. Imò in rigore etiam vinum congelatum, si paulatim deglutitur, potatur, nec soluit ieiunium, siue paulatim, siue simul totum deglutitur; quia semper habetur ut potus.

Dices; aqua congelata non est materia valida Baptismi; ergo nec vinum congelatum est materia valida Eucharistiæ; cum tam requiratur vinum ad Eucharistiæ, quam aqua ad Baptismum. Negatur consequentia; & ratio discriminis est, quod Baptismus non solum postulat aquam, sed ablutionem; aqua vero congelata, dum congelata est, non potest abluere. Eucharistia autem non consistit in vix, ut supra vidimus; quare, manentibus speciebus vini etiam congelatis, potest dari sacramentum; quia tunc etiam posset dari vinum simpliciter loquendo.

Quarto potest dubitari, vtrum vtraque materia panis, & vini sit necessaria; an vero possit vna sine alia consecrari? Ceterum resolutio huius quæstionis pertinet

pertinet ad disput. 19. ubi agemus de essentia huius sacrificij. Restabat, quid dicendum sit, quando materia Eucharistiae miscetur cum aliena materia; ut si farina tritici miscetur cum farina hordeacea, vel vinum cum aqua? De hoc tamen constabit ex dicendis sect. 3.

SECTIO II.

An vinum praequiratur ad Eucharistiam mixtum cum aqua?

16. De hoc agit S. Thom. art. 6.7. & 8. cum quo supponendum in primis est, Ecclesiam ab ipso exordio vniuersaliter obseruasse consuetudinem mittendi aquam in calicem consecrandum; ut habetur in Tridentino sess. 22. c. 7. & ex innumeris Conciliis, & Patribus probat latè Suarez disput. 45. sect. 2. Valquez disp. 176. c. 1. & Bellarm. lib. 4. de Euchar. c. 10. ubi assert nominatim plures Patres Belgas, Anglos, Germanos, & ex aliis frigidissimis prouinciis, ut appareat mendacium Haereticorum nostri temporis, qui dicunt, mixtionem aquae receptam fuisse solum in prouinciis calidis, & morem communem patriae seruarent.

17. Rationes autem huius mixtionis plures afferuntur. Prima est significatio sanguinis, & aquae, quae de Christi latere fluxerunt. Secunda, ad significandam vniionem Ecclesiae per aquam significatam cum Christo. Tertia, ad significandam duplicem Christi naturam, Diuinam, & humanam. Quarta, quia Christus in Cena ita fecisse creditur, ut ex liturgiis antiquis, & Patrum testimoniis probant latè, & optime praedicti Auctores.

Prima difficultas.

18. Hoc supposito, dubitatur primò, an haec mixtio sit de necessitate Sacramenti, an solum de necessitate praecipii? Conclusio certa, & communis est, solum esse de necessitate praecipii, contra Armacanum lib. 9. de questionibus Armenorum cap. 9. & significatur satis à Conciliis, & Pontificibus. Dum enim de hac mixtione loquuntur, nullam indicant necessitatem essentialem, sed solum dicunt, hanc consuetudinem esse seruandam; ut ex ipsorum verbis ponderat Suarez ubi supra sect. 2. Ratione etiam probatur, quia licet Christus Dominus in vino lymphato consecraverit, non tamen intendit omnes circumstantias illius consecrationis facere necessarias; alioquin etiam panis azymus, & vinum fortasse rubrum, & alia huiusmodi essent de necessitate sacramenti, quia Christus illis tunc usus est. Dicendum ergo est, ad substantiam sacramenti solum pertinere ea, sine quibus substantialiter variatur illa Christi consecratio, & vitio panis, & vinum; quòd autem sit hic, vel ille panis, hoc, vel illud vinum, non variat substantiam sacramenti. Regula verò ad dignoscendum, quae circumstantia fuerit essentialis, & quae accidentalis, non est fumenda ex differentia physica rerum, sed ex differentia substantiali morali: nam licet physicè loquendo differant fortè specie vinum album, & rubrum; moraliter tamen loquendo est circumstantia accidentalis respectu potationis: vtraque enim est, moraliter loquendo, potatio eiusdem rationis, sicut panis azymus, & fermentatus reputantur moraliter pro eodem. Sic etiam vinum purum, & lymphatum communiter reputantur pro potu eiusdem rationis; & ita qui bibunt vinum lymphatum, semper dicunt simpliciter bibere vinum; ergo licet Christus usus fuerit vino lymphato, valida erit consecratio

in vino puro, quia moraliter non mutat substantiam materiae; qua usus est Christus.

Contra hanc conclusionem sunt difficilia verba Cypriani Epist. 63. ad Caecilium, ubi sic ait: *In sacrificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine Christo, (hoc est, sine Christiano populo, ut exponit Pamelius, & significauit Iulius Pontifex infra citandus) quando autem vtrumque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sacramentum spirituale, & celeste perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi vtrumque sibi miscetur; quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis vnius compage solidatus.* Haec Cyprianus, ubi aequiparare videtur necessitatem aquae, cum necessitate vini, & necessitatem mixtionis aquae cum vino ad calicem, cum necessitate mixtionis farinae, & aquae ad corpus, quam constat esse de necessitate sacramenti; quem arguendi modum desumpsisse videtur Iulius Primus in c. Iulius cum omne crimen, de consecrat. d. 2. ubi sic ait: *Quae copulatio, & coniunctio aquae, & vini sic miscetur in calice Domini, ut mixtio illa non possit separari; nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis, si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo.* Ex quibus Cypriani, & Iulij verbis haec confici potest ratio: aquae admixtio significat non solum aquam, quae exiuit de Christi latere, sed etiam vniionem Ecclesiae cum Christo; ergo, ablata aqua, non manet haec significatio; ergo non manebit sacramentum cum eadem significatione; & per consequens non erit idem sacramentum.

Respondetur, verba Cypriani, & Iulij posse dupliciter explicari. Prima explicatio est S. Thomae in praesenti art. 7. quòd solum loquantur de necessitate praecipii, nec enim comparatio cum necessitate vini debet tenere in omnibus: comparantur quidem aqua, & vinum quoad necessitatem, non tamen quoad gradum necessitatis; quae interpretatio non videtur contra mentem eorum; nam ipsemet Cyprianus relatus à S. Thoma ibidem in argumento sed S. Thoma contra, dixit: si qui fortè aquam non miscuissent in calice, ignoscendum eis esse, quod ex simplicitate fecerint: quod quidem non diceret, si putaret, esse de necessitate sacramenti. Secundò, alij dicunt, Cyprianum in illa Epistola agere contra haereticos Aquarios, qui vinum non ponebant in calice; & ideo totus est in probanda necessitate vini, quam ex necessitate aquae, quam ipsi admittebant, colligere contendit: quare cum quaestio tunc non esset de aqua, non curauit explicare, qualiter esset necessaria, sed potius ad propositum non reuinit admittere necessitatem essentialem aquae, quia de hoc non controuertebatur, dummodo probeet intentum, scilicet vinum etiam necessarium esse.

Ad rationem verò respondetur, significationem aquae ex latere Christi non esse de essentia Eucharistiae: Eucharistia enim solum est corpus, & sanguis Christi sub speciebus significans cibum, & potum animae, &c. Quod vero attinet ad vniionem Ecclesiae cum Christo, quae sit per Eucharistiam, haec etiam magis videtur spectare ad sacramentum. Ceterum in primis haec etiam vniio animae cum Christo significatur per sanguinem Christi sub speciebus vini; nam eo ipso, quod sit potus, significat gratiam, qua anima vnitur Christo tanquam alimento spirituali; licet haec etiam vniio amplius, & alio titulo significetur per mixtionem aquae cum vino. Deinde addi potest, illam mixtionem aquae non habere hanc significationem perpetuam ex institutione Christi, sed

19. Cyprianus
Ohi iustus
verba Cy-
priani.

20. Dupliciter
explicantur
illa verba.

21. Respondetur
ad rationem
illam, aquam
lateris Cori-
thi non esse de
essentia sa-
cramenti.

fed ex institutione Ecclesiæ, iuxta communem opinionem, de qua statim, & per consequens illam non esse significationem sacramentalem.

Secunda difficultas.

22. Secundò ergo dubitatur, an hæc mixtio aquæ sit necessaria ex præcepto Diuino, an solum præcepto Ecclesiastico. Non pauci sentiunt esse de præcepto Diuino, quos sequitur Valentia in *presenti disp. 6. q. 2. punct. 1.* & aliqui recentiores. Communis tamen, & probabilior sententia docet, esse solum præceptum humanum, quam post alios sequuntur Suarez *scilicet. 2.* & Valquez *disp. 177. c. 1.* Probat Suarez, & alij, quia si hæc mixtio esset ex præcepto Christi, vix posset Ecclesia dignoscere illam necessitatem à necessitate sacramenti illud, sine quo Christus coluit sacramentum confici. Respondent recentiores, hanc Christi voluntatem exigentis aquam de præcepto, non tamen ut essentialem, manifestam fuisse Ecclesiæ, ex ipsius Christi doctrina, à quo per Apostolos tradita fuit. Sed contra hoc est, quia si aliquid probant verba Patrum, quæ ipsi afferunt ad probandum Christi præceptum, probant, non ex mera traditione, sed ex ipsis verbis Christi, quæ in Evangelio habentur, colligi à Patribus, ut mox videbimus. Hoc autem nec Aduersarij concedunt propter absurdum, quæ indicabimus.

Regeitur hæc ratio.

23. Secundò probari potest hæc sententia ex Alexandro Papa primo *Epist. 1. c. 4.* vbi sic ait: *Non enim debet, ut à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua solum offerri.* Ecce non à Christo, sed à Patribus, dicit hunc morem acceptum. Verum hoc non est satis efficax; nam etiam de adhibendo vino eodem modo loquitur; & tamen constat, hoc esse Christi Domini præceptum. Melius probatur ex Eugenio I V. in Concilio Florentino, vbi Armenos reprehendit, quod relinquentes hanc mixtionem, ab vniuersæ Ecclesiæ obseruantia discrepant. Quod si hoc esset præceptum Diuinum, non omitteret Pontifex hanc grauiorem causam reprehensionis. Clarius loquitur Trident. *sess. 22. cap. 7.* *Monet, inquit, sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscant.* Nec obstat dicere, Tridentinum dixisse vnum, & non negasse aliud: quia ex modo dicendi satis videtur negari, ineptum enim esset dicere, quod in vino, & non in oleo consecrarent, quia sic ab Ecclesia præceptum est; cum tamen hoc etiam à Christo sit institutum. A quo verò tempore cepit hoc præceptum, verius videtur, ab ipsis Apostolis cepisse, tum quia nullum agnoscitur exordium: tum quia id indicat Alexander supra, & Patres statim afferendi.

Conc. Trid. Clarius loquitur Trid.

Hoc præceptum cepit ab ipsis Apostolis.

24. Obijciuntur quadam loca Conc. & P. P. Cyprian. Contra hanc sententiam afferunt recentiores plura loca Conciliorum & Patrum, ad probandum hoc esse præceptum Diuinum. In primis Cyprianus illa *Epist. 63.* vbi hanc mixtionem vocat *Domini traditionem*; & infra: *Calicem verò docuerit exemplo magisterij sui, vini, & aqua coniunctione misceri.* Et infra: *Quod si à Domino precipitur, & ab Apostolo eius hoc quidem confirmatur & traditur, ut quotiescumque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus, inuenimus non obseruari à nobis, quod mandatum est, nisi eadem, quæ Dominus fecit, nos quoque faciamus, & calicem Domini pari ratione micientes à Diuino magisterio non recedamus.* Hæc Cyprianus; vbi videtur illa verba Christi, *hoc facite in meam commemorationem*, referre etiam ad mixtionem aquæ, quæ præcellerat. Quod etiam significare vi-

detur Iustinus *Apol. 2.* pro Christianis ad Antio. Iustinum, circa finem; vbi postquam refert ritum celebrandi Eucharistiæ, mixtionem aquæ consecrationem, &c. addit. *Apostoli enim in commentariis suis, quæ Evangelia dicuntur, ita sibi Christum præcepisse, tradiderunt.* Ergo sentit, præceptum Christi supra mixtionem etiam cecidisse.

Respondet Iustinum intelligere, præceptum esse substantiam illius ritus, quem enarrauerat, non verò singulas illius circumstantias; alioquin etiam ritum communicandi laicos sub vtraque specie, quæ præmiserat, diceret esse præceptum à Christo Domino. Quod verò attinet ad Cyprianum, P. Valquez *vbi supra n. 20.* ingenue fatetur, esse pro contraria sententia; ego tamen ægrè dabo aduersariis Cypriani auctoritatem. Quare respondeo, eius mentem maximè colligendam ex intento illius Epistolæ, in qua, ut supra dixi, totus est in confutando errore eorum, qui aquam solum consecrabant, quos sæpe docet præcepto Domini contrauenire; non quod Christus iussit aquam vino misceri, sed quod iussit aquam sine vino non consecrari. Quare quoties dicit, mixtionem illam esse iuxta Christi præceptum, intelligi debet iuxta Cypriani mentem, hanc mixtionem esse ex Christi præcepto quoad illam partem non ponendi aquam puram; nam volenti ponere aquam, præcepit Christus non ponere illam solum, sed miscere vinum; non vero quod prohibuerit ponere vinum purum. Ratio autem discriminis colligitur ex ipsa ratione, qua Cyprianus vitur, scilicet ex verbis Christi, *hoc facite in meam commemorationem*, quæ verba continent Christi præceptum eadem supra illa actionem præcedentem; quare cum illa actio non maneat, quod substantiam, eadem, ablato vino; maneat autem eadem vsualiter, ablata aqua, ut supra dictum est; hinc fit, præceptum Christi bene probare necessitatem ponendi vinum, contra illos hæreticos; non verò necessitatem ponendi aquam, contra nostram sententiam.

Confirmari autem potest hæc responsio hoc syllogismo; quia Cyprianus in tota illa *Epistola 63.* in qua latè probat necessitatem illam miscendi vinum cum aqua, numquam id ex traditione probauit, sed ex sacris Litteris, tum ex Testamento veteri, vbi sub nomine vini figurabatur calix iste; tum præsertim ex Evangelio, & Paulo, à quibus factum Domini, & eius præceptum refertur, scilicet illa verba: *hoc facite, quotiescumque biberitis*; ex quibus verbis, & ex facto Christi instituentis hoc sacramentum, colligit illam obligationem. Certum est autem, non potuisse Cyprianum ex facto Christi, & ex illis verbis, *hoc facite*, &c. colligere obligationem apponendi aquam, sed solum obligationem non apponendi solum aquam, sed vel vinum purum, vel modicè lymphatum: ergo Cyprianus non intendit colligere aliud Christi præceptum, nisi istud. Consequentia videtur bona: probemus nunc singulas præmissas Syllogismi.

Maiores itaque, quod non ex traditione, sed ex verbis, & facto Christi in Scriptura contentis, obligationem, quam probare intendebat, colligat Cyprianus, probatur aperte ex contextu totius Epistolæ, in qua nullum argumentum sumitur ex traditione non scripta, sed omnia ex verbis Evangelij, & Pauli. Sic arguit primò circa medium Epistolæ ex illis Christi verbis: *Dico vobis; non bibam amodo ex ista creatura vitis, usque in diem illum, &c.* Vnde apparet, inquit, sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici, nec sacrificium Dominicum legitima sanctificatione celebrari, nisi ablatis, & sacrificium nostrum responderit Passionem. Nota, intentum Cypriani hoc vnum esse, quod non satisfacimus verbis, & institutioni Christi

25.

Respondet primo Iustinus.

na.

Explicat Cyprianum.

Ratio explicationis.

26.

Confirmat hoc ex ipsa Epistola.

na.

27.

Probatur per contextum Epistolæ.

na.

29.

Capitulum 1. est, Christus non præcepit ponere solum aquam.

Item. *At si deit vinum calici. Secundo affert verba Pauli 1. ad Corinth. 11. in quibus refertur idem factum Christi, & eius praeceptum illis verbis contentum: hoc facite, quotiescumque biberitis, &c. unde Cyprianus infert: Quod si & a Domino praecipitur, & ab Apostolo eius hoc idem confirmatur, & traditur (nota, nullum aliud praeceptum Christi a Cypriano agnosci, nisi quod in illis verbis ab Apostolo relatis continetur) ut quotiescumque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus, inuenimus non observari a nobis, quod mandatum est, nisi eadem, quae Dominus fecit, nos quoque faciamus, & Calicem Domini pari ratione miscentes a Divino magisterio non recedamus. Vides mixtionis obligationem ex illo facto, & verbis Christi in Evangelio contentis colligi a Cypriano. Unde post pauca ex eodem textu concludit iterum: Miror satis, unde hoc usurpatum sit, ut contra Evangelicam, & Apostolicam disciplinam quibuscumque in locis aqua offeratur in Dominico calice, quae sola Christi sanguinem non possit exprimere. Denique postea longe post medium Epistolae iterum ex eodem precepto, & facto Christi probat eandem obligationem. Nam si Iesus Christus, inquit, Dominus, & Deus noster ipse summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patris se ipsum primus obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem praecepit, utique ille Sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum, & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si se incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. Non ergo aliam obligationem a Christo impositam agnoscat, nisi quae ex illis Christi verbis colligitur, scilicet faciendi id, quod requiritur ad vere imitandum factum Christi.*

18. Nunciam probemus minorem illius syllogismi, scilicet ex illis verbis, ex factō Christi non potuisse colligi obligationem apponendi aquam; quod quidem facile demonstrari potest, quia si ex factō Christi, & ex illis verbis talis obligatio colligi potuisset, deberet etiam ex eisdem verbis, & factō Christi colligi obligationem consecrandi semper in solo pane azymo: nam sicut Christus vsus est vino lymphato, vsus etiam fuit pane azymo; & sicut post consecrationem calicis mihi dixit: *hoc facite*, &c. sic etiam dixit post consecrationem azymi. Ergo sicut colligebant obligationem imitandi factum Christi in circumstantia mixtionis, sic debeat colligi obligatio imitandi in circumstantia puritatis a fermento. Sicut enim accidit pani, esse purum a fermento, seu mixtum fermento: sic accidit vino, esse purum, vel mixtum aquæ. Si ergo circumstantia mixtionis in vino erat imitanda ex obligatione propter factum, & verba Christi præcipientis, *hoc facite*; propter eandem rationem imitanda esset ex obligatione circumstantia puritatis in pane; cum contrariorum eadem sit ratio. Certum est autem, non esse obligationem ex præcepto Diuino consecrandi in azymo; ergo neque erit talis obligatio ex præcepto illi Christi consecrandi in vino fermentato, (vt ita dicam) & mixto.

Ratio autem à priori est, quia, vt diximus, Christus illis verbis, *hoc facite*, &c. solum præcepit facere actionem, quæ secundum substantiam imitaretur factum ipsius Christi, non verò secundum omnes circumstantias accidentales. Vnde sicut Ecclesia intellexit, azymum, aut fermentatum esse circumstantiam solum accidentalem, quia verque est panis verus, & vsualis, siue sit purus, & azymus, siue sit mixtus, & fermentatus; sic intellexit, in vino esse circumstantias accidentales, esse purum, vel modice lymphatum, cum verumque sit vinum vsuale, nec

P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

differat in substantia potus vini puri à potu vini
 modice lymphati. Cæterum sicut propter imitationem
 magis exactam, & propter mysterium Ecclesiæ
 Latine præcepit consecrationem in azymis: propter
 eandem imitationem, & propter mysterium
 Ecclesiæ vniuersalis præcepit consecrationē in vino
 non puro, sed lymphato. Et certe in ordine ad cibū,
 & potum humanum negari non potest, quin multo
 plus differant panis azymus, & panis fermentatus
 quoad saporem, & alias qualitates, quam vinum
 purum, & vinum, cui admiscetur minutissima sola
 aquæ guttula, quale est illud, quod communiter
 consecratur; quod quidem humano modo loquen-
 dum non solum est vinum, sed est vinum purum; ne-
 mo enim dicit, mentiri eum, qui affirmat se bibisse
 vinum purum, quando in vas vini guttula aquæ æ-
 que alio vale distillauerat. Quare si ex verbis, & factis
 Christi præceptum oriretur imitandi Christum in
 circumstantia etiam illa consecrandi vinum non
 purum, plus fortasse aquæ miscendum esset, quam
 communiter fiat, vi humano modo vinum non pu-
 rum, sed lymphatum diceretur. De facto tamen,
 quia illa circumstantia non oritur ex præcepto
 Christi, sed Ecclesiæ, non multum curatur de mix-
 tione humana, dummodo aliquid veræ aquæ infun-
 datur, quod sufficit ad mysterium, & aliunde illud
 poculum semper manet, quoad substantiam eius-
 dem rationis cum eo, quod Christus consecrauit.

Ex quibus omnibus constat iam, Cyprianum quando dicit, mixtionem esse ex Diuino Christi præcepto, intelligendum esse in sensu, quem diximus; scilicet quod aqua non offertur pura, sed mixta vino; debet enim intelligi iuxta subiectam materiam. Nam questio erat, an posset aqua pura consecrari, vel deberet esse omnino mixta vino. Quare totus est in probando, debere esse mixtam vinò ex Christi præcepto, & eiusmodi mixtionem non posse prætermitti, ob quæ violatione Diuini præcepti, scilicet mixtionè, per quam auferatur puritas aquæ, de qua erat controuersia, quod colligitur clare ex rationibus, quibus id probat, nempe quia, abneque mixtione non imitatur factum Christi, nec facimus, quod ille præcipit: *hoc facite in meam commemorationem*; &c. Quæ omnia, ut vidimus, solum probant de exolutione aquæ puræ, cum certum sit etiam secundum Aduersarios, præcisè ex factò, & verbis Christi non inferri obligationem adhibendi aquam, cum possimus illud præceptum obseruare, & imitari sufficienter illud factum consecrando vinum purum, ut probatum est. Nec video, cur P. Vasquez, qui aliorum Patrum, & Conciliorum verba in hoc sensu interpretatur, non velit Cyprianum in eodem sensu loquutum: nam si bene attendatur ad contextum totius Epistolæ, clarius fortasse constabit hic sensus in Cypriano, quam in aliis, in quibus verba difficiliora inueniuntur.

Secundo obiciunt auctoritatem Concilij Carthag. III cap. 24. Concilij Africani c. 4. Aurelianensis I v. cap. 4. V Vormatiensis cap. 4. sextæ Synodi generalis in *Canone Trullano* 32. quibus prohibetur nisi altari offerre, nisi quod Dominus tradidit; & intrinseci, scilicet panem, & vinum aqua mixtum; *quæ sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod mandatum sacramentaliter instituitur.* Respondetur prædicta Concilia appellare præceptum Domini, quod ponatur vinum aquæ mixtum, ita vt sine violatione illius præcepti non possit aliquid poni loco vini, nempe lac, vel mel, vt aliquibi febat; non vero quod violatur præceptum Christi per omissionem aquæ; quia hæc omissio non variat substantialiter illud poculum in sensu supra explicato.

T

Videamus

Ratio enim
una mixtio-
nis in praecepto
est Ecclesiae.

30.
ex his omni-
bus colligi-
sensus
oriani.

31.
Secunda ob-
iectio.
Conc. Car-
thag. II I.
Conc. Afric.
Conc. Aurel.
Conc. VVo-
6. Syn. gen.

32.
Conc. Carthag. 111.

Videamus singulorum verba. Concilium ergo Carthag. 111. cap. 24. relatum in cap. In *Sacramentis*: de consecratione, d. 2. sic dicit: *Vi in Sacramento corporis, & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aqua mixtum. Nec amplius in sacrificijs offeratur, quam de vno, & frumentis.* In Concilio Africano cap. 4. eadem verba habentur, & additur ratio illius decreti, his verbis: *Primitia verò, seu mel, & lac, quod vno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quantum in altari offeratur, suam tamen habeant propriam benedictionem, ut à sacramento Domini corporis, & sanguinis distinguantur.*

33.
Suarez.
Suarez expli-
cat verba
Concil. Carthag.

Ad hæc Concilia Suarez disp. 45. sect. 2. in fine respondet, appellari traditionem Christi illam mixturem, non quia Christus eam præcepit, sed quia ex Christi exemplo emanavit, ut à causa exemplari. Sed contra hoc videtur esse, quia Christus etiam consecrauit in azymo, & tamen consuetudo Ecclesiæ Latinæ consecrandi in azymo non appellatur traditio, vel institutio Christi, licet ad eius imitationem fiat; nec enim dicemus, Ecclesiam Græcam consecrare in fermentato contra traditionem, & institutionem Christi.

34.
Facilius re-
spondetur.

Facilius respondetur ex supradictis, Patres illos non dicere, quod Christus præcepit apponere aquam, sed quod facto suo præcepit, non apponere aliam materiam, nisi illam, quam ipse apposuit, hoc est, vinum, vel putum, vel modicè lymphatum: unde qui aliam materiam adhibet, contra Christi traditionem, & institutionem id facit. Sicut si in consecratione panis, misceretur pani butyrum, id esset contra Christi institutionem, qui solum panem consecrauit; non tamen esset contra Christi institutionem, si misceretur fermentum; quia id non extrahit à ratione panis.

35.
Conc. Aurel. IV.
In eodem sensu loquitur
Conc. Aurel.

In eodem sensu loquitur Concilium Aurelianense I V. c. 4. ubi sic habet: *Vi nullus in oblatione sacri Calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, aqua mixtum offerre præsumat; quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacratissimis Saluator instituit.* Sensus horum verborum facilis est, quod scilicet nihil aliud offeratur, nisi quod ex Christi institutione offerendum est. Sicut si dicas, solum vinum album, vel rubrum offerendum est ex Christi institutione, non acetum, nec sapa; non est sensus, Christum præcepisse offerri vinum album, sed præcisè offerri hoc, vel illud vinum, & nihil aliud: sic prohibuit, ne offerretur quidquam nisi vinum, & aliquid aquæ vino mixtum: quare omne aliud contra Christi mandatum offertur.

36.
Conc. VVor-
matienf.

Concilium vero VVormatiense cap. 4. nihil dicit de præcepto Christi, sed solum de præcepto, & obligatione miscendi aquam cum vino. Calix enim (inquit) Dominicus, vino & aqua permixtus debet offerri. Et post adductam significationem eius mixture conclusionis: *Non enim potest calix Domini esse aqua sola, ut vinum solum, nisi verumque sibi miscetur.* Quæ verba si strictè sumerentur, videntur exigere aquam ad valorem, & essentiam sacramenti; quare intelligenda sunt minus strictè de sola obligatione, & necessitate præcepti, scilicet Ecclesiastici.

37.

Restat solum Canon ille Trullanus 32. qui habetur post sextam Synodum, in quo ex professo adstruitur obligatio apponendi aquam cum vino; & reprehenduntur Armeni ob eius ritus omissionem, impositurque depositionis poena Sacerdoti offerenti vinum absque aqua. P. Vasquez in præfati disp. 177. c. 1. num. 3. respondet, in eo Canone solum dici, *traditionem Apostolicam.* P. Suarez d. sect. 2. post 3. conclus. fatetur, ibi appellari *Divinam Christi*

Vasquez.

Suarez.

traditionem; sed postea in fine sectionis dicit, intelligendum de traditione late sumpta. Neutrum videtur verum, non primum, quod dixit Vasquez: quia licet in fine illius Canonis appelletur traditio Apostolica in illis verbis: *Si quis ergo Episcopus, vel Presbyter, non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, & aquam vino miscens, sic immaculatum offert sacrificium, deponatur;* prius tamen in medio Canonis aliquid plus dixerant, non quidem *traditionem Christi* divinam, ut retulit Suarez; sed, *ordinem divinum traditum.* Sic enim dicunt: *& in omni eiam Ecclesia, ubi spiritualia lumina resplenderunt, hic ordo divinus traditus servatur.* Quæ verba vel possunt intelligi, non de præcepto Divino, sed de providentia Dei, qua factum est, ut omnes Ecclesiæ illum ritum susceperent & obseruarent; sicut de obseruatione ieiunij Quadragesimalis dixit S. Leo Papa serm. 4. de Quadragesima: *Magna Divina institutionis salubritate promissum est, ut ad reparandam mentium puritatem quadraginta nobis dierum exercitatio moderetur:* licet ieiunium illud non fuerit ex Divino præcepto, ut constet. Vel certe si plus intendunt verba illius Canonis, non multum de illo curandum. Quid enim mirum, si in eo fallerentur illi, quorum Canones in aliis multis turpissime errarunt: de quibus videri potest Card. Baronius tom. 8. anno Domini 692. ubi latè contendit, quam sint suspecti Canones illi: vtpote in odium, & invidiam Romanæ Ecclesiæ ab eorum Auctoribus absque vlla legitima potestate, vel auctoritate conditi.

Tertia difficultas.

Tertio potest dubitari de circumstantiis huius mixture, de quibus Suarez in præfati sect. 3. & breuiter dicendum est, debere esse aquam naturalem, ut habetur in cap. In quadam, de celebrat. Missar. Aliæ enim non sunt propria aqua. De quantitate verò Concilium Triburense c. 19. permittit, apponere tertiam partem aquæ: hoc tamen Concilium non fuit approbatum. Eugenius I V. in Florentino dixit, modicissimam aquam admisceri debere. Suarez, & Vasquez hoc relinquunt prudentiæ Sacerdotis. Certè, si quinta, vel sexta pars aquæ poneretur, non videtur habendus scrupulus; quia non est credibile, vinum esse adeo debile, ut tam modica aqua corrumpatur. Circa tempus, & ministrum huius mixture, seruanda sunt regulæ Missalis, quæ eas circumstantias præscribunt.

SECTIO III.

Verum aqua vino admixta conuertatur immediate in sanguinem Christi.

Qvæstio est celebris hac tempestate, & non parum controuersa; de qua etiam tempore Innocentij III. inter Theologos variè existerunt opinioniones, quas refert Pontifex in c. Cum Marthe, de celebrat. Missarum. Prima docebat, aquam non conuerti in sanguinem Christi, sed in aquam illam, quæ exiuit de latere Christi, lancea perforato. Secunda sententia docebat, aquam simul cum vino conuerti in sanguinem Christi. Tertia denique, manere aquam post consecrationem in propria substantia admixtam speciebus vini consecratis; sicut si post consecrationem mitteretur aqua gutta in calicem, manebit etiam admixta speciebus consecratis; non tamen conuertetur in sanguinem Christi. Pontifex verò ex iis sententiis nullam omnino damnat. Nam licet in cap. In quadam, eodem titulo damnet sententiam

sententiam asserentem, aquam conuerti in phlegma seu humorem aqueum, qui de latere Christi exiit, ibi tamen solum damnat illam sententiam, quatenus negat, de latere Christi veram aquam exiisse, non vero quod de conuersione aquae in aquam illam aliquid debeat. Quare immerito Suarez *disput. 45. sect. 4.* docet, primam sententiam relata in dicto cap. *Cum Martha*, fuisse damnatam. Pontifex enim nullam damnat, sed solum dicit, sententiam, quae asserit, aquam cum vino transire in sanguinem Christi, esse probabiliorē.

40. *Prima sententia reijci- tur.*
Ceterum quid sit de censura, illa prima sententia merito reijciatur; quia conuersio illa deberet fieri ex vi verborum consecrationis: verba autem consecrationis nullo modo significant talem conuersionem, sed solum conuersionem in sanguinem Christi; ergo illa conuersio in aquam, quae exiit de latere Christi, non pertinet ad veritatem huius sacramenti. Aliae rationes asseruntur contra hanc sententiam, quae tamen vel parum efficaces sunt, vel non probant contra illam, sed contra aliam, quam damnauit. Innocentius in dicto cap. *In quadam*, ponentem, conuerti aquam in phlegmaticum humorem, qui exiit de latere Christi.

41. *Tertiam sententiam im- pugnat Vaf- quez primo.*
Tertiam verò sententiam docentem, aquam secundum suam substantiam manere in calice post consecrationem, impugnat P. Vafquez *disput. 178. n. 4* quia negari non potest, quin vinum habeat efficacitatem ad conuertendam modicam illam aquam in vini naturam. Hæc tamen ratio, vt postea videbimus, non est satis efficax in vera Philosophia.

42. *Secundo ar- guit Vaf- quez.*
Secundò arguit P. Vafquez; quia sequeretur è contra, si gutta vini magnæ aquæ copiae infunderetur, posse valide consecrari illam guttam vini; quia maneret vinum incorruptum ab aqua circumdante, sicut manet modo aqua incorrupta in circumdante vino. Verum nec hæc ratio vrget; in primis, quia negari potest, vinum manere incorruptum intra aquæ copiam: nam licet vinum non habeat vim aggenerandi sibi aliud vinum, propter rationes infra adducendas, aqua tamen potest habere vim aggenerandi sibi aquam, sicut ignis ignem.

43. *Vafquez.*
Deinde licet gutta vini maneret incorrupta; adhuc si mixta esset magnæ copiae aquæ, non posset consecrari, quia non posset demonstrari per verba consecrationis, qua, ratione Pronominis, *hic*, demonstrat id quod præcipuum est in calice; & per consequens non possunt demonstrare guttam vini in calice pleno aquæ. Quam doctrinam his ferè verbis tradit ipse Vafquez *num. 23.* ex quo videtur enervari argumentum, quo vltus fuerat paulo superius contra prædictam sententiam. Alias rationes asserunt P. Suarez, & Vafquez vbi supra ad impugnandam prædictam sententiam; sed meo iudicio vel nihil omnino probant, vel probare debent, nunquam manere aquam post verba consecrationis, vt infra videbimus, quod tamen in vniuersum non concedunt prædicti Auctores: quare consequenter ad suam doctrinam non impugnant affaciter prædictam sententiam.

44. *Tractatus de- terminat.*
Est ergo præcipua controuersia huius quæstionis, an ista aqua non conuertatur in vinum, quod saltem aliquando propter breuitatem temporis, vel debilitatem vini contingere posse concedunt cum communi, Suarez & Vafquez, vbi supra, an scilicet tunc aqua transcat immediatè in sanguinem Christi? Negat sententia communis Recentiorum, quos refert, & sequuntur dicti Auctores, & existimant esse expressam sententiam Innocentij III. in dicto cap. *Cum Martha*. vbi secundam sententiam censuit probabiliorē, nulla facta mentione de sententia P. Ionn. de Lugo de Sacramento.

docente conuersionem aquæ immediatam in sanguinem, vt pote quæ nondum forte orta fuerat apud Theologos.

45. *Opposita sen- tentia est pro- babilior.*
Ceterum, licet hæc sententia multorum sit (quod negari non potest) re tamen diu pensata, semper mihi probabilior visa est opposita sententia docens, eo casu aquam immediatè transire in Christi sanguinem; quam ex recentioribus Theologis docuerunt non pauci, nec ignobiles. Ex Patribus vero, & Scholasticis antiquioribus habet pro se plures infra asserendos. Nec aliena videtur à mente Innocentij III. in dicto cap. *Cum Martha*: vbi solum docet, probabiliorē esse sententiam docentem, aquam cum vino transire in sanguinem Christi, non dixit aquam conuersam in vinum, sed aquam cum vino transire in sanguinem Christi; & licet, quando retulit sententiam secundam, quam postea videtur approbare, subiunxerit rationem, quia aqua transit in vinum, postea tamen, cum ex mente propria loquitur, illa ratione non vitur, sed conclusionem adstruit, aquam scilicet cum vino transire in sanguinem, quam conclusionem non probat ex illa ratione physica; imò fatetur à physicis communiter negari, aquam conuerti posse in vinum: sed probat suam conclusionem ratione Theologica ex eo, quod ita melius significatur vniuerso Ecclesiæ cum Christo. Imò ipse Innocentius *lib. 4. de mysteriis Missæ, cap. 11.* videtur supponere, aquam transire immediatè in sanguinem, dum dicit: *In sacramento est trinitas specierum, scilicet panis, vinum, & aqua.* Ergo supponit, in calice consecrato manere species aquæ nondum in vinum conuersa.

46. *Probat per primo hæc sententia.*
Probari solet hæc sententia, quia totum illud poculum in calice contentum adoratur, & colitur; ergo quia sub qualibet parte creditur esse Christus; ergo cum aliquando aqua nondum sit in vinum conuersa, vt aduersarij etiam concedunt, necesse est, conuersam esse immediatè in sanguinem, ne populus adorans decipiatur. Verum hoc argumentum, licet ad hominem probet contra Suarez, quia hoc ipso argumento impugnat sententiam docentem, manere aquam secundum propriam substantiam in calice consecrato, & per consequens ex vi consequentiæ debuit dicere, nunquam manere aquam; alioquin in aliquo casu sequeretur idem inconueniens idololatriæ; nolo tamen illo vti, quia posset aliquis contendere non obesse, quod maneat aliqua pars aquæ in calice, quominus possit adorari sanguis ibi existens: sicut nec si existeret ibi musca, vel gutta olei, impedire veram adorationem: adoratio quippe fertur ad sanguinem Christi, præscindendo ab aliis rebus minoribus, quæ forte intra calicem adiunctæ sint. Adde, Græcos mittere aquam calidam in calicem iam consecratum, qui ritus est antiquus, vt probat Arcudius de sacramento Eucharistiæ, *lib. 3. cap. 39.* quæ tamen aqua procul dubio non potest conuerti in sanguinem Christi. Non tamen debuit adeo irrisorie contemnere hoc argumentum Hiacythus Petronius, Reuerendissimus olim Magister sacri Palatii libro de necessitate præconuersionis aquæ *cap. 17.* cum eo ipso vtatur S. Thomas in præsentia *quest. 74. artic. 8.* vt probet, aquam non manere sub forma aquæ post consecrationem; quia scilicet fideles totum illud poculum adorant adoratione latræ: sufficere debebant S. Thomam vti eo argumento, vt à nemine irrideatur, præsertim à Thomista, nec dicatur esse contra sensum omnium fidelium; nisi dicas, idem argumentum apud S. Thomam placere, apud Coninch vero displicuisse.

47. *Alia ratio.*
Sed quid sit de eo argumento, solet hæc sententia aliter probari ex eo, quod Sacerdos su-

Cui respon-
det Suarez.Secunda re-
spondetur.48.
Melius pro-
batur hac
sententia ex
modo loquen-
di PP. se-
cundo.
Damasceus.

Ambros.

Pascchasius.

Samona.

Nic. Meth.

Mart. Bra-
char.

Iust. Mart.

mens calicem intelligitur manere ieiunus; ergo non fumpfit aquam; ergo in nullo casu manet aqua post consecrationem. Respondet P. Suarez concedendo Sacerdotem manere ieiunum, quando inter mixtionem aquæ, & consecrationem intercessit tempus sufficiens ad conversionem aquæ in vinum, propter regulariter intercedit. Ceterum, si contingat aquam poni immediate ante consecrationem, dubitari posset, an maneat ieiunus, & per consequens an possit secundo celebrare etiam in die Natalis Domini. Secundo posset facilius responderi cum Valquez ubi supra, non violari ieiunium ad Eucharistiam requisitum per sumptionem aquæ, quæ vna cum sanguine Christi per modum vnius potus ex præcepto ipsius Ecclesiæ sumitur: nam sicut non violatur ieiunium requisitum ad secundam Missam per sumptionem alicuius partis tertiæ fortasse cum speciebus panis admixtæ, ita multo minus per partem aquæ ex præcepto Ecclesiæ speciebus vini admixtæ.

Melius ergo probari potest hæc sententia ex modo loquendi Patrum, qui eodem modo loquuntur de consecratione aquæ, ac de consecratione vini; & per consequens supponere videntur, tam aquam, quam vinum transire in sanguinem Christi. Damasceus lib. 4. Fidei, c. 14. Non potest, inquit, panem suum ipsum corpus facere, & vinum, & aquam sanguinem? Et infra: Nec hoc dictum promptum est, quomodo naturaliter per conversionem panis, vinum, & aqua per potionem in corpus & sanguinem comedentis, & bibentis transmutantur: sic & propositionis panis, vinumque, & aqua per invocationem, & aduentum Spiritus sancti supernaturaliter transmutatur in corpus, & sanguinem Christi. Ambrosius lib. 4. de Sacrament. cap. 4. Vinum cum aqua in calice missum sit sanguis consecratione. Et infra: Ante verba Christi calix est vini, & aqua plenus: ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur. Pascchasius Corbeienensis lib. de corpore, & sanguine Domini, cap. 1. qui habetur in 6. tom. Bibliotheca Patrum: Nec dubium, quin in hoc mysterio illam bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ, &c. Propterea non inconuenienter etiam ob hoc idem aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed quod convertatur in sanguinem. Samona Episcopus Gacensis in disceptatione cum Hammero Sarraceno, quæ habetur in eodem tom. 6. Bibliotheca, sic interrogat: Quare Christus sub specie panis, & vini, & aquæ abditum suum corpus, & sanguinem potius ad sumendum tradidit, quam sub alia materia? Et postea respondet: Inter alios cibos panis sibi primum locum vendicat, item inter potiones aqua, & vinum primas tenent: his igitur, pane, inquam, & vino, & aqua nobis assuefactis Dominus coniuncta sua Diuinitate, virtute sui verbi in proprium suum corpus & sanguinem ea transfert. Nicolaus Methonensis in lib. seu Orat. de Eucharist. quæ habetur in dicto 6. tomo: Quid requiris causam, & ordinem nature, panis transmutationis in corpus Christi, & aquæ, vinique in sanguinem? Sicut etiam Martinus Episcopus Brachatenensis in Concilio Brachatenfi II. alias Lucensi: seu in lib. Capitulum ex Græcis Synodis collectorum ad prædictum Concilium: Non oportet, inquit, aliud offerri, præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Christi benedicuntur, id est, consecrantur. Et infra. Hæc tria vnum sunt in Christo Iesu; scilicet post consecrationem. Cyprian Episcopus 63. ad Cæcilium: Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum. Esset autem vinum solum, si semper supponeretur aqua conuersa in vinum, ut transiret in sanguinem Christi. Iustinus Martyr Apolog. 2. pro Christianis: Il, qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adsunt, percipiendum panem, vinum, & aquam, quæ

cum gratiarum actione consecrata sunt; atque cibum hic apud nos Eucharistia nominatur. Hieronymus apud Baron. infra: Formatur sanguinem suum in Calice vino, & aqua mixta, ut alio purgemur a vitio, & a culpa, alio redimamur a penis. Hoc eodem modo loquuntur alij Patres: quare Card. Alanus lib. 1. de Eucharist. cap. 13. sic concludit: si existeret aqua in variis, & abditas partes vini diffusa fecerent nihilominus vnum, non specie, sed permissione; & totum illud, modo vinum prædominantem partem obtineret, converteretur in sanguinem Dominicum, idque certa fide tenendum est, utcumque illud aliud cum in natura obscuritate positum sit, ignoretur. Fauter etiam Iansenius in Concordia cap. 181. super illa verba, similiter in calice; ubi approbans sententiam de conversione aquæ cum vino in sanguinem, ait: Quæ sententia etiam consistere potest, etsi verum sit aquam vno permixtam non conuerti in vinum. Quod idem affirmat Salmeron, tom. 9. tract. 14. in Euangelia. Idem docuit Cano, quem refert Henriquez lib. 8. de Eucharist. cap. 12. Alexander Pelantius in 3. p. quæst. 74. art. 8. disput. 2. Cardin. Tolentus lib. 2. summa cap. 25. §. rursus sine vinum. & probabilem censent Conimbricenses lib. 1. de generat. cap. 10. quæst. 1. artic. 2. & P. Egid. Coninch tom. 1. de sacrament. quæst. 74. artic. 8. ubi late, & erudite hanc controuersiam complexus est. Eandem tenet P. Ioan. Bapt. Scortia lib. 4. de sacrificio cap. 1. num. 14. P. Ioan. Præpositus in presenti quæst. 74. artic. 1. dub. unico, & alij multi Theologi Salmaticenses, & Castellani: qui iam multis ab hinc annis eam docent, & in Italia non pauci, præsertim in hoc Romano Collegio, in quo à multis annis communis est Professoribus. Eam quoque peculiari opusculo tueretur Paulus Aresius Episcopus Dottonenensis. Layman in Theolog. Morali lib. 5. tract. 3. cap. 2. num. 9. & alij quos refert Antoninus Diana part. 3. Resolut. Moral. tract. 4. de sacrament. resolut. 49. Denique Cardin. Baronius tom. 12. Annal. ut omnino certam eam supponit, nam anno 1188. refert Epistolam Gaufredi, qui literis datis ad Cardinalem Episcopum Albanensem Vicarium Pontificis, eam questionem denuo in Gallia ortam proponebat, ubi duas sententias retulit; alteram, quæ dicebat, aquam non conuerti in sanguinem Christi, quia Patres communiter pro materia huius sacramenti solum designant panem, & vinum, non vero aquam; alteram, quæ asserbat conuerti, quia Patres supra adducti de vino, & aqua conuerti dicunt. Subdit vero Baronius, responsum Episcopi Albanensis non inueniri, sed non potuisse aliud respondere, quam quod Ecclesia Romana semper credidit, nimirum aquam simul, & vinum transubstantiari in sanguinem Christi. Imo infra anno 1192. contrariam sententiam appellat hæresim illo sæculo exortam: ut mirum sit, aduersarios non solum voluisse, hoc clarissimum testimonium explicare, sed Baronium pro sua stare sententia. Dicunt enim, secundum illam sententiam ibi relatum docuisse transitum aquæ in sanguinem, quod prima negabat, non immediatum, sed mediatum, qualem Ecclesia Romana credebat. Quis non videat, hoc esse aperte contra historiam ibi adductam: nam cum Auctores primæ sententiæ obicerent suis aduersariis, duplicem tantum esse materiam Eucharistiæ, scilicet, panem, & vinum (quod idem argumentum nobis nunc obicitur, qui contra nos opinantur) ad hanc obiectionem Auctores secundæ sententiæ non responderunt, aquam conuerti prius in vinum, & per consequens non esse aliam materiam præter vinum; quæ solutio facilis esset si ipsi de conuersione solum mediata agerent, sed responderunt, materiam non esse solum vinum, sed vinum, quæ

cui admixta esset aqua, & ponderant in Euangelio non dici, Christum accepisse vinum, sed calicem, ut utrumque, quod ibi includebatur, comprehenderetur. Non ergo defendebant ij, quos Baronius approbat ut Catholicos, aquam mediate conuerti in sanguinem, sed potius immediate. Itaque de Baronij mente dubitari non potest, nisi velimus in media luce tenebras querere.

49. Hunc communem modum sentiendi, & loquendi acceperunt Patres, Item ex facto, tum ex verbis Christi Domini, qui accipiens calicem, de toto illo poculo dixit: *Hic est sanguis meus*; quæ verba esto forsitan in rigore potuissent esse vera, etiam si solum vinum consecrare intendisset, ceterum ex circumstantiis adiunctis non potuerunt discipuli suspicari, quin de toto poculo loqueretur. Dum enim præmitteret, *Accipite, & bibite ex eo omnes*, non dubium, quin de toto illo loqueretur, quod bibendum tribuebatur; sicut nec poterant suspicari corpus Christi contineri sub panis medulla, & non sub crusto, vel cortice, cum totum illum manducandum daret: ergo similiter ex verbis Christi non potuerunt discipuli colligere, sanguinem magis contineri sub speciebus vini, quam sub speciebus aquæ, cum ad utrumque potum pariter inuiteret.

50. Dices tempore, quo Christus dixit illa verba, iam aquam fuisse in vinum conuersam, & ideo potuisse de toto illo poculo dicere esse sanguinem suum. Sed contra; quia in primis hoc valde dubium est in Philosophia, an vinum possit in se conuerti substantiam aquæ, ut postea videbimus. Deinde, esto vinum haberet hanc efficacitatem, non est tamen credibile, ex quo illo tempore, quod inter mixtionem, & verba intercessit, totam aquam conuersam fuisse in vinum, cum ad hoc requiritur motus localis, & successio temporis; præsertim quod nec Euangelistæ, nec Patres vquam indicauerint, aquam adeo modicam fuisse, quin potius iuxta communem vltimum vinum mixtum fuisse, & vnicuique continuo actu post mixtionem verba esse prolata. Sic enim habetur in liturgia D. Basilij: *Similiter calicem vini nati è vite, postquam cœnauerunt, accepit, miscuitque aquæ, gratias egit, dicens, &c.* & in liturgia B. Iacobi Apostoli: *Similiter postquam cœnauit, accipiens calicem, & permiscens ex vino, & aqua, ac despicens in celum, ac ostendens tibi Deo Patri, gratias agens, sanctificans, benedicens, implens Spiritu sancto decedit nobis dicens: Hic est, &c.* Ergo Christus Dominus non eo animo aquam appoluit, ut ante verba in vinum conuerteretur; quod si id intendit cur discipulos non id docuit, qui sane ex Christi facto id non potuerunt colligere, nec Ecclesia collegit, cum numquam de hac præconuersione aquæ in vinum curauerit: imo tempore Concilij Triburienfis tertia aquæ pars apponeretur, & in aliquibus casibus statim post mixtionem consecraretur, in quibus Suarez ipse fatetur, aquam non posse conuerti in vinum. Deuillisset ergo Ecclesia exemplum Christi imitari, ac, si ipse noluit calicem consecrare, donec aqua in vinum versa esset, curare etiam, ut ante consecrationem certo fieret hæc aquæ conuersio: esset enim magna irreuerentia aliquam materiam extraneam non consecrandam in calice apponere, cum Christus non nisi materiam consecrandam apposuerit.

51. Farentur aliqui ex aduersariis, necessariam esse non quidem ad valorem essentialem, sed necessitate præcepti, eius temporis interpositionem, quod satis sit ad aquam in vinum conuertendam: imo addunt, ideo Ecclesiam præcipere mixtionem fieri tempore oblationis, ut tantum intercedat temporis, quantum sufficit ad hoc, ut fiat vinum: alioquin, cur (in

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis,

quiunt) non miscetur immediate ante consecrationem: Hæc solutio in multis peccare videtur: nam in primis quod mixtio fiat tempore oblationis, alias habet rationes, præter conuersionem aquæ in vinum, scilicet quod tunc offerri debet tota materia consecranda: quare sicut tunc etiam adiunguntur particulæ consecrandæ pro communicatis, ut simul offerantur cum hostia; ita tunc debet misceri aqua, ut simul offeratur in calice. Deinde si illa temporis interpositio necessaria est de præcepto propter vitandum sacrilegium, ne maneat aqua in substantia aquæ admixta sanguini Christi, sicut necesse est non apponere lac, vel mel in vino consecrando: ergo in nullo prorsus casu liceret illud temporis intervallum omnino prætermittere: videmus autem, Ecclesiam in regulis Missalis Romani Sacerdoti præscribere; ut si proximè ante consecrationem aduerit, non esse aquam in calice, ponat tunc eam, & consecret, nulla habita cura, quod intercedat tempus inter mixtionem, & consecrationem. Item præscribit, quod si tempore communionis aduerit, non fuisse vinum consecratum, apponat tunc vinum cum aqua, & consecret, & statim sumat, & hoc vniuersaliter, etiam si in priuato sacello celebret, vbi facile esset tanto tempore expectare, quod sufficeret ad conuersionem aquæ in vinum; ergo vel debemus dicere, Ecclesiam ibi hortari nos ad irreuerentiam illam, & sacrilegium contra præceptum supradictum patrandum; quod ipsi non admittent, vel negare debent, necessarium esse de necessitate præcepti illo tempore expectare, ut fiat conuersio aquæ; & per consequens debemus concedere, aquam non eo animo admixtam fuisse à Christo, ut præconuerteretur ante consecrationem: nam si eo animo admisceretur, confurgeret omnino ea obligatio procurandi, ne maneret in substantia aquæ sanguini admixta; in qua obligatione saltem sine grauissima necessitate non posset dispensari.

His ergo suppositis probari potest rursus assertio nostra ratione Theologica; quia materia Eucharistiæ est vinum, ut constat ex Florentino, & aliis; & per consequens omne illud poculum, quod simpliciter, & absolute in usu hominum appellatur vinum, & potatur pro vino, est materia sufficiens consecrationis calicis. Si autem attendamus ad vltimam potum vini, non minus dicitur simpliciter vinum, quod est modice lymphatum, quam merum vinum: ergo non solum merum vinum, sed etiam illud poculum, quod constat ex vino, & modica aqua, quod simpliciter appellatur vinum, est sufficiens materia consecrationis: nam omnes istæ sunt partes illius poculi, quod simpliciter appellatur vinum vltimè. Hæc eadem ratione vtitur Gaustredus apud Baronium, vbi supra; qui cum sibi obiceret aduersus conuersionem aquæ in sanguinem, quod Patres in duabus speciebus panis, & vini dixerint fieri consecrationem, & non fecerint aquæ mentionem, sic ait: Ad quod respondetur eis, quod non consuevere homines mixturam vini, & aquæ aquam nuncupare, sed vinum.

Confirmatur ad hominem hæc responsio, quia Concilia non solum exigunt pro materia consecrationis vinum vtrumque, sed *vinum de vite*, ut constat ex Florentino in decreto Eugenij: illa autem aqua, quæ miscetur vino, etiam si conuertatur in vinum, non tamen est ipsa vinum de vite, neque ex viuis expressum, ut constat; sed vinum alio modo productum; ergo vel illa pars non erit materia consecrationis; vel fatendum est ab omnibus, illam partem, licet secundum se non sit vinum de vite: propterea tamen cum aliis componit illud totum esse partem illius

Rejectionem hæc solutio.

52. Probatur nostra sententia ex eo quod materia Eucharistiæ sit vinum non solum merum sed lymphatum.

53. Confirmatur ex Concilijs quæ exigunt vinum de vite.

illius poculi, quod per modum totius est vinum de vite, & ideo esse materiam partialem consecrationis modo à nobis explicando. Eadem ergo ratione nos dicimus, licet illa pars secundum se non sit vinum, illud tamen totum esse vinum, & ideo totum illud secundum omnes partes consecrari, licet singula partes seorsum non possint.

54.
Confirmatur
ratione philo-
sophica.

Denique confirmari potest assertio ratione etiam Philosophica; quia philosophicè loquendo (vt supra insinuavi) non videtur credibile, aquam posse tam cito in naturam veri vini substantialiter transmutari. Vinum enim, licet non sit substantia viuens; est tamen succus substantiæ viuents elaboratus intra vnam per virtutem nutritiuam, sicut sanguis elaboratur in iecore animalis: quare sicut sanguis separatus non habet virtutem ad transmutandam substantialem in similem sanguinem aliquam guttam aquæ, quæ illi misceatur; sic nec vinum præsertim separatim ab vna habet virtutem ad producendam formam substantialem vini in materia aquæ sibi admixta.

55.

Cum constet
experientia
aquam posse
separari à
vino, certum
est non esse in
vinum con-
uersam.

Accedit experientia plurimum Philosophorum doctum, aquam posse postea naturali artificio à vino separari. Nec obstat dicere, illam non esse aquam, sed quemdam humorem aqueum: nam si ille humor aqueus, qui secundum se vere non est vinum, erat consecratus cum aliis vini partibus; ergo similiter aqua licet non sit secundum se vinum, poterit tamē cum aliis vini partibus admixta consecrari, cum non sit maior difficultas de aqua, quam de illo humore aqueo. Vide Paulum Aresium lib. 1. de Generat. c. 10. g. 52. sect. 2. vbi late probat, aquam numquam conuertere naturaliter in substantiam vini. Adde, licet vinum haberet eam vim conuertendi aquam in suam naturam, non tamen posse omnes aquæ partes conuertere. Nam ignis quantumvis habeat actiuissimam potentiam, non tamen omnes partes ligni, vel stupæ conuertit in ignem, nec homo omnes partes alimenti, quia crassiores, vel subtiliores per excrementa eicit; cum ergo non omnes aquæ partes habeant crassitiem requisitam ad formam vini, necesse esset, aliquas saltem particulas remanere, quæ formam vini non possent inducere; de quibus esset eadem difficultas. An maneat sub forma aquæ, vel conuertantur in sanguinem Christi.

Deinde non
videtur vi-
num posse co-
uertere omnes
aquæ partes.

56.

Constat ergo
ex his aquam
immediate
in sanguinem
conuertere.

Fit ergo satis credibile ex his omnibus, aquam, licet maneat vino admixta, consecrari, & conuertere Christi sanguinem, cum non sit credibile, Christum Dominum aquam, quam miscuit, reliquisse in calice in substantia aquæ admixtam suo sanguini, vt supra probatum est, præsertim cū pro contraria opinione vix afferatur aliquid ab iis Auctoribus, quod contra eorum sententiam non habeat ferè similem difficultatem, vt ex supra dictis constat: & ex argumentorum solutionibus amplius constabit.

SECTIO IV.

Argumenta contra nostram sententiam, & eorum solutiones.

57.
Prima obie-
ctio.

PRIMO obicit P. Vasquez, quod aqua vino admixta diuiditur in tenuissimas partes, & per omnes vini particulas insinuat; quare mirum est, quod adeo exigua aquæ particula possit diu resistere vini efficacitati, & actiuitati, & non statim in vinum transire.

Responsio pa-
ter ex dictis.

Cæterum ad hanc obiectionem patet solutio ex dictis, cum ea sit natura vini, vt non nisi à potentia nutritiua vna possit produci. Quid? quod aliquando vinum est adeo debile, & pars aquæ possit esse

non adeo modica, vt tam breui tempore ante consecrationem conuerteretur in vinum, in quo casu posset procedere nostra questio.

Obicit secundo Aristotelem 1. de generat. cap. 21. vbi ait, guttam vini mille aquæ amphoris mixtam perdere naturam vini; quod idem est contra de gutta aquæ à fortiori dixisset. Sed negatur paritas propter rationem positam, quod vinum non nisi à virtute nutritiua possit produci; & licet possit, non tamen tam cito, vt nunquam ante verba consecrationis non sit iam conuersa in vinum. Adde, ipsum Aristotelem videri expressè negasse, posse aquam conuertere physicè in vinum, ibid. c. 5. & Plinium certum est ita sensisse lib. 15. naturalis hist. c. 35. Sed de mente Aristotelis vide Coninch vbi supra.

Tertiò obicitur Catechismus Pij V. vbi eius Auctores agentes de materia Eucharistiæ dicunt Ecclesiasticorum sententiam esse, aquam conuertere in vinum ante consecrationem. Respondetur, vel Theologos illos habuisse eam sententiam, sicut alij plures tenent, quod non negamus, vel loquutos solum de conuersione late sumpta quoad denominationem vini prædominantis in illo composito.

Quarto obicitur, quia si aqua ea intentione appositæ fuit à Christo Domino, vt conuerteretur in sanguinem, ergo est materia necessaria consecrationis; ergo sine aqua non statim consecratio, sicut nec sine vino, cū vtunque æquè immediatè conuertatur. Respondetur facile, materiam necessariam esse vinum vsuale, pro vt abstrahit à vino mero, vel modice temperato; & ideo sine aqua valet consecratio, non sine vino. Ex quo dissoluntur facile alia illationes, quibus conantur impugnare nostram sententiam: & est exemplum manifestum in fermento, vel in sale. Si enim panis fiat cum sale, vel fermento, pro vt vsualiter fit, non dubium quin illa etiam sint partialis materia consecrationis, si sunt enim partes panis vsualis præcendens à fermentato, & azymo; à solito, & non solito: sic etiam materia necessaria fuit vinum vsuale, abstrahens à puro, & modice lymphato.

Obiciunt quinto, quia illa sola est materia huius sacramenti, ad cuius conuersionem acceperunt potestatem Apostoli, sed Christus non dedit eis potestatem conuertendi aquam in sanguinem; ergo ea non est materia: probant minorem, quia Christus non præcepit apponi aquam; ergo non dedit potestatem ad conuertendam aquam. Respondetur, hanc vltimam consequentiam nullam omnino esse, sicut si dicerem: Christus non præcepit consecrari vinum album; ergo non dedit potestatem conuertendi vinum album in sanguinem. Dedit sane Christus potestatem conuertendi vinum album, vel rubrum, item vinum purum, vel modice lymphatum: neutrum tamen determinate præcepit, sed alterum sub disunctione.

Sexto argumentantur ex verbis Concilij Florentini, vbi dicitur materiam Eucharistiæ esse vinum de vite, cui modicissima aqua misceri debet: ergo condistinguit aquam à materia sacramenti; dicit enim materiam esse vinum, & hanc misceri debere aquam. Respondetur, imò includit aquam in materia, dicit enim materiam esse vinum, cui aqua admixta sit, vtitur tamen illa distinctione, vt indicet, aquam non esse de necessitate sacramenti, sed præcepti; ideo expressit mixtionem aquæ per verbum debet, vt si dicas, apud Græcos materia Eucharistiæ est panis, cui fermentum misceri debet, non ideo negas, fermentum transire cū pane in corpus Christi, sed indicas, non esse materiam necessariam essentialiter, sed solum de præcepto inter Græcos.

Septimo

63. Septimo obijciunt Trident. *sess. 13. cap. 2.* vbi dicitur, substantiam vini conuerti in sanguinem Christi, quod de substantia aquae non dicitur; ergo sola substantia vini conuertitur, & non aqua. Respondetur facile, in primis argumentum illud esse negatiuum: ad intentum enim Concilij satis erat, substantiam vini conuerti in sanguinem Christi, praescindendo pro tunc à substantia aquae, de qua non erat controuersia cum Haereticis. Ex eo igitur, quod damnat negantes, vinum conuerti, non damnat affirmantes, aquam etiam conuerti; damnavit enim Patres supra citatos, qui expressis verbis dicunt, aquam conuerti in sanguinem. Deinde dico, *vini* nomine intelligi ea, quae ingrediuntur ad componendum vinum vitale in ratione vini compositi ex vino mero, & modica aqua; illud quippe compositum est proprie vinum vitale; quare partes omnes, quae illud componunt, veniunt appellatione *vini*, non ut seorsim sumptae, sed ut componunt illud poculum, quod est vinum. Aduerte tamen, in hac solutione nos non dicere, aquam ideo posse consecrari, quia per admixtionem cum vino participat vini accidentis; & facta est quasi denominatiue vinum quoad apparentiam, prout videntur dicere aliqui ex auctoribus nostrae sententiae: hoc enim non esset consecrare vinum verum, sed vinum apparens, seu denominatiuum, materia autem debet esse verum vinum. Sed dicimus, poculum illud, quod resultat ex vino mero, & modica aqua, esse verum vinum, & ad quod proprie significandum impositum est nomen *vini*; nam iuxta hominum vsum nomen *vini* tam proprie significat compositum illud, quam vinum purum; ad quod non requiritur, singulas partes illius compositi esse vinum; sicut nec singulae partes chrisimatis sunt chrisma; nam balsamum non est chrisma, sed pars chrisimatis: ita illa modica aqua non est vinum, etiam prout coniuncta vino, sed pars vini, quod sufficit, ut possit partialiter consecrari, seu esse pars materiae consecrandae. Quod autem non solum vinum purum, sed etiam compositum ex vino, & modica aqua dicatur vinum, constat ex communi modo loquendi, imo ex Scriptura ipsa Sap. 9. *Comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscei vobis.* Ecce mixtum ex utroque appellatur vinum; ad illud enim mixtum potandum inuitat. Si ergo substantia illius mixti conuertitur in sanguinem, vere dicitur substantia vini conuerti, licet illud compositum partialiter ex modica aqua componatur.

64. Habemus exemplum aptum ad hoc declarandum in hoc ipso sacramento: nam materia illius est etiam panis triticeus; & quidem si massa fieret ex solo furfure, non esset materia consecrationis; quia ille non est panis humanus, sed alius diuersus ad canes, vel equos alendos: si tamen panis fiat ex farina communi non defaecata à furfure, erit materia consecrationis, non solum quoad partes farinae purioris, sed quoad omnes partes; quia licet in eo composito aliquae sint partes, quae seorsim non possent consecrari, scilicet illae quae pertinent ad furfures; sed tamen compositum ex utrisque partibus, nempe ex adipe frumenti, & ex furfure, est verè, & proprie panis, & constat ex utraque parte, tamquam ex intrinsece ipsum constituyente in ratione talis panis; & ideo totum illum compositum posset adaequate consecrari. Ecce nomen *panis* proprie significat & panem ex farina pura, & purgata, & proprie etiam significat panem ex farina non pura, sed admixta furfuri; & licet massa furfurea seorsim non sit materia consecrationis, admixta tamen farinae est materia partialis; quia licet ipsa, ut distinguitur à farina pura, non sit panis, ipsa tamen cum farina

pura componit panem vitalem, non defaecatum, & purum, sed tamen panem humanum, & communem, quem qui comedit, dicitur comedere panem. Vides exemplum simile in omnibus: nam licet est panis defaecatus, & panis deterior; sed tamen uterque est panis simpliciter: ita est vinum purum, & vinum mixtum, sed tamen utrumque est vinum simpliciter; & sicut furfures seorsim non sunt materia, sunt tamen partialiter, quatenus componunt panem vulgarem cum farina pura; ita aqua seorsim non est materia, est tamen partialiter, quatenus cum vino puro componit vinum vulgare, & mixtum: & sicut farina est materia necessaria ex institutione Christi, furfures vero non sunt necessarij, possunt tamen partialiter consecrari, si misceantur cum farina puraj; ita vinum est materia necessaria, aqua vero licet non sit necessaria, potest tamen partialiter consecrari, si misceatur cum vino puro. Non ergo valet hoc argumentum: furfures non sunt panis, sed materia valida debet esse panis; ergo pars illa furfuris non consecratur. Sic etiam non valet: materia debet esse vinum; aqua non est vinum; ergo pars illa aquae non consecratur; quia licet furfures, & aqua non sint materia totalis, sunt tamen partialis, quatenus cum farina, vel vino puro possunt componere panem vulgarem, vel vinum etiam vulgare.

Vrgent adhuc ex eodem Concilio, dum addit, conuerti substantiam vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus vini: ergo non manent species aquarum per illam particulam *dumtaxat*, excluditur omne aliud praeter species vini. Respondetur etiam potest dupliciter iuxta duplicem solutionem proxime insinuatam. Si enim velis Concilium *vini* nomine intelligere vinum, prout distinguitur ab aqua, & eam non includit, tunc dicendum est, Concilium de illo vino, quod dixit, conuerti in sanguinem Christi, dicere consequenter non manere, nisi quoad species, ita ut particula, *dumtaxat*, reddat eum sensum, eius vini de quo loquitur, manere dumtaxat species, & non aliud: de aqua vero iuxta eam explicationem non loquitur, & per consequens nec affirmat, nec negat. Si vero iuxta secundam solutionem dicas verius, *vini* nomine intelligi poculum illud, prout abstrahit à vino puro, & vino mixto, tunc particula, *dumtaxat*, vniuersalior est; significat enim non manere, nisi species vini, per quod non excluduntur species aquae; quia species aquae sunt partialiter species vini illius mixti, quod proprie est vinum humanum: sicut manent etiam species furfuris in hostia; quia licet Concilium etiam dicat, manere dumtaxat species panis, & massa ex solo furfure vere non sit panis, sed tamen illa massa componit cum farina panem vulgarem, & imperfectum, qui proprie est panis, & ita species furfurum sunt partialiter species panis.

Difficilius obijci potest ex eodem Trident. ibid. Can. 3. vbi sic ait: *Si quis negauerit in Eucharistia sacramento sub vnaquaque specie, & sub singulis eiusdemque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit.* Ex quibus verbis sic argumentor: Post consecrationem manet totus Christus sub singulis partibus consecratis; ergo & sub particulis aquae; ergo etiam illae particulae aquae separantur ab aliis partibus, continebunt sanguinem Christi; quia iuxta Tridentinum partes specierum non admittunt consecrationem per separationem ab aliis. Consequens autem esset absurdum; nam tunc contineretur Christus sub specie aquae adaequate, & nullo modo sub specie vini.

Respondeo, in praedicto casu non manere Christum sub specie aquae separatæ, sed simul ac separatur

Applicatio exemplum.

65. Infantia.

Respondemus.

66. Conc. Trid. Difficilius obijciat.

67. Responso.

tatur à speciebus vini, recuperare formam substantialem aquæ. Nam licet *Ægid. Conineck loco citato, n. 191.* putet oppositum posse satis probabiliter defendi, vere tamen videtur contra Concilia definiētia, materiam Eucharistiæ esse vinum, & sanguinem esse sub accidentibus vini, tunc autem non esset sub accidentibus vini. Nec obstant verba Tridentini, quæ sanè solum intendunt, quod per metam separationem partium non admittitur Christi præsentia sub singulis, cæterum quando per separationem partes deperdunt simul aliquid requisitum ad hoc, ut sint species panis, vel vini, non dubium, quin non maneat Christus sub illis partibus separatis. Quod etiam in speciebus panis suo modo locum habet: componitur enim panis ex farina etiam, & aqua; licet plures aquæ partes exhalentur calore ignis; aliquibus tamen videtur probabile, remanere aliquas cum farina admixtas; de quibus tamen certum est quod si aliquo artificio separentur, non comparebunt corpus Christi, quia iam non esset panis, nec pars panis. Quod idem dicendum est de particula illa massæ, quæ facta fuit ex furfure admixto; nam si separaretur ab aliis particulis, iam maneret ex solo furfure, & per consequens non esset panis iuxta supra dicta; ac per consequens non posset retinere consecrationem. Similiter ergo species aquæ separata non continebunt sanguinem Christi; quia per separationem deperdunt esse species vini; & in hoc differunt à speciebus vini, quod partes specierum vini etiam separata retinent sanguinem Christi, quia ut sint vinum partiale, non dependent ab vnione cum partibus vini; at vero aquæ partes dependent ab vnione cum partibus vini ut sint vinum partiale, scilicet pars vini vidualis, & ideo ablata vnione amittunt consecrationem, quia illa non est mera separatio, sed destructio etiam compositi requisita ad materiam consecrationis.

68.

Obijciunt
S. Thom.
S. Thom.

Explicatur.

Denique obijciunt auctoritas S. Thom. qui nostræ sententiæ videtur opponi. Fateor ingenue, S. Thom. in hoc puncto obscure loquutus, & non satis de eius mente posse constare. Nam in *4. d. 1. q. 2. art. 4. q. 1.* videtur omnino supponere conuersionem aquæ in vinum, ut aqua transeat in sanguinem Christi: sed tamen alibi videtur pro nobis facere; nam in primis in *presenti q. 74. art. 6.* in arg. *sed contra*, clare docet auctoritate Alex. Papæ, in sacrificio offerri vinum aqua permixtū. Rursum, & clarius fauet eadem *quæst. art. 3.* ubi cum in 3. argumento obijciisset sibi contra materiam panis, quia vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat, ergo non est solus panis triticeus materia Eucharistiæ: Respondet, quod modica permixtio non variat species; quia id, quod est modicum, quodammodo absuitur à plurimo, & ideo, si sit modica admixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, poterit inde fieri panis consecrabilis. Ecce S. Thomas dicit, totum illud, quod resultat ex multa farina triticea, & modica hordeacea, esse panem triticeum, & posse consecrari: ergo similiter totum, quod resultat ex multo vino, & modica aqua, esset vinum consecrabile.

69.

Instantia.

Soluitur.

Dicunt, S. Thomam id dicere, quia censuit, partem illam hordeaceam conuerti substantialiter in farinam triticeam per admixtionem ad farinam triticeam. Sed contra, quia in primis id per se apparet incredibile, quod farina triticea possit conuerrere hordeum in triticum; sicut si diceret, puluerem argenteum conuerti in aureum per admixtionem cum aureo. Deinde est contra mentem S. Thomæ, qui non dixit modicam illam partem conuerti absolute in naturam alterius, sed caute dixit, quodammodo

absumi à maiore parte. Sane illa particula quodammodo, satis aperte significat, non loqui S. Thomam de conuersione propria physica, sed morali; quia totum illud propter partem tritici prædominantem, humano modo est panis triticeus; & cum materia consecrationis sit panis triticeus humanus, hinc est, totum illum panem esse materiam; quod idem de vino videtur consequenter dicendum, etiam si aqua non conuertatur in naturam vini. Adde, ipsum S. Thomam *art. 8. in corpore* supponere pro certo, aquam numquam remanere in forma aquæ post consecrationem; quod probat ex Patribus, & ex eo, quod totum, quod est in calice, adoratur. Si autem necessaria esset præconuersio aquæ in vinum, aliquando maneret aqua post consecrationem admixta sanguini, ut ipsi aduersarij in aliquibus calibus fatentur, quia aliquando non potest conuerti in vinum: Ergo S. Thomas non loquitur de conuersione aquæ in naturam physicam vini, sed de conuersione illa humana, qua aqua fit pars illius compositi humani, quod vere dicitur vinum: & quia hæc semper datur, ideo merito docet, numquam manere aquam post consecrationem in calice. Vides ad minus esse satis dubiam mentem S. Thomæ, an scilicet in aliis locis, quando dicit, conuerti aquam in vinum, loquatur de conuersione illa physica, quam Thomistæ volunt, an de alia. Certe ad minus negari non potest quin clariora sint verba sanctorum Patrum pro nostra sententia, quam verba S. Thomæ pro opposita.

Ex dictis in hac sectione obiter colligitur, quid dicendum sit de grano hordeaceo admixto granis tritici, an sub illis particulis admixtis sit corpus Christi. Affirmandum enim videtur cum S. Thomæ ubi supra, & probari potest ratione ibi insinuatâ, quia scilicet non videtur panis vidualis nomine significari cibum solum ex mera farina tritici constantem, sed cibum etiam cum, quem communiter comedunt homines; qui sane non semper fit ita ex mero tritico, ut non sit admixtum sæpe granis hordei, & similibus; & per consequens nomen panis, videtur impositum esse ad illud totum significandum, quod fit ex illa farina: quare licet particula ex hordeo separata non posset consecrari, coniuncta tamen posset, sicut de aqua dictum est, quia ut sic est pars panis vidualis.

SECTIO V.

Dubium incidens, an gutta aque in calicem missa post inchoata verba consecrationis conuerteretur in sanguinem Christi.

EX supradictis infertur, quid dicendum sit ad illam questionem, quam obiter attigit P. Valquez *infra disp. 201. n. 42.* Si gutta aquæ, dimidiatis iam verbis consecrationis, verteretur in vinum, an maneret consecrata? Vbi ipse respondet affirmatiue. Quam sententiam amplectitur etiam Nugnus in *presenti quæst. 74. art. 8. in fine*; quia cum intentio ministri sit religiosa, refertur ad instans, in quo fit consecratio; tunc autem illa est iam materia præsens, & sufficiens.

Contrariam sententiam docet Suarez in *presenti d. disp. 45. sect. 4. in fine*; & quidem magis consequenter ad sua principia: nam si aqua non potest conuerti immediate in sanguinem Christi, nisi prius conuertatur substantialiter in vinum, ut supponunt etiam Valquez & Nugnus, consequens est, aquam non esse materiam legitimam, & validam consecrationis, quamdiu conuerfa non est;

Quando post
separationem
non remanent
species panis,
non remanet
etiam sub illis
corpus.

Obijciunt
S. Thom.
S. Thom.

Explicatur.

Instantia.

Soluitur.

Attenditur
ad mentem
S. Thomæ.

70.
Obijciunt
quod si
dum de
hordeaceo
mixto gran
tritici.

75.
Valquez
aliter se
sentit
quæ.

71.
Valquez
Nugnus
affirmat.

76.
Hæc dicit
S. Thomæ
probatum.

non potest ergo converti in sanguinem Christi, nisi ab initio prolationis formæ conuersa iam esset in vinum: nam tota forma debet proferri super materiam præsentem: non erat autem materia præsens, quando prolata fuit pars formæ; quia tunc illa non erat materia, cum non esset vinum, sed aqua, quæ per se non est materia etiam partialis; ergo non fuit prolata tota forma supra illam partem materiæ, & per consequens non potuit consecrari. Sicut si post prolata partem formæ fiat præsens materia, quæ prius non erat præsens, non consecrabitur.

73. *Respondet* Nugnus, in illo casu materiam esse ab initio moraliter præsentem; quia, suppositis dispositionibus, quas habet, & successiue accipit, præsens erit in minima temporis morula, & iuxta Aristotelem, quod parum distat, nihil distare videtur. *Requir.* Sed contra; ergo etiam si calix ipse non esset præsens ab initio, & fieret præsens in medio prolationis formæ, consecraretur vinum in ipso contentum.

74. *Respondetur* negando sequelam; quia tunc esset per accidens, quod materia fiat præsens in illo breuissimo tempore; in nostro autem casu, suppositis dispositionibus, quæ ex natura rei ordinant conuersionem ad illud instans, est per se, quod fiat statim præsens. Sed contra; quia si hostia ex alto proiecta per motum localem ad meum conspectum descenderet, non minus per se sequitur præsentia hostiæ intra breuissimum tempus ex vi illius impulsus, & illius motus, quam sequatur per se productio vini in altero casu; ergo posset etiam dici moraliter præsens, & valide consecrari. Deinde quod per se, vel per accidens futura sit præsens, parum refert, si re vera nondum est præsens; alioquin si nondum sit conuersa aqua in vinum in ultimo instanti prolationis, & statim conuertenda esset, sufficeret, quia illa conuersio per se citissime fiet, & quod parum distat, nihil distare videtur; quare habebit etiam præsentiam moralem sufficientem.

75. *P. Vasquez* loco citato aliter sententiam illam defendit; quia nimirum Pronomen, *hic*, demonstrat quidem sanguinem Christi præsentem, non præsentem, quando illud Pronomen proferitur, sed in præsentem in fine prolationis. Cum ergo sanguis Christi in fine prolationis præsens sit sub illis speciebus, parum refert, quod illæ species ab initio fuerint aquæ, vel vini; nam illud, *hic*, non demonstrat vinum, sed sanguinem contentum sub illis speciebus. Vnde consequenter inferretur: si à principio prolationis totus calix esset plenus aqua, & ante finem prolationis illa aqua conuerteretur miraculose in vinum, conuertendum fore etiam in sanguinem Christi; quia de illis accidentibus verè enunciaretur, quod in fine prolationis sub illis contineretur sanguis Christi.

76. *Hæc doctrina* difficilis est; nam ex ea sequitur, quod si ab initio prolationis fuissent miraculose illa accidentia vini absque vlla substantia, & ante finita verba poneretur ibi substantia vini, verè fieret consecratio, licet non fuissent prolata omnia verba super aliquam substantiam. Probat sequelam; quia tunc etiam verificari possent verba, cum illa solum significent præsentiam sanguinis Christi sub illis accidentibus in fine prolationis, ad quod non requiritur, substantiam vini, vel aliquam aliam fuisse sub illis, quando proferebatur *ty hic*. Consequens autem videtur satis absurdum; quia si id concedatur, non apparet rursus, cur negandum sit, quod posset etiam valide consecrari aqua, quæ per totum tempus præcedens esset aqua mixta vino, à quo illo tempore paulatim disponderetur ad conuersionem in vinum, & in ultimo instanti prolationis verborum con-

uertenda esset naturaliter in vinum, atque adeo iam tunc essent accidentia vini, & exigerent formam vini. Sequela probatur, quia tunc etiam verificarentur verba, quæ sub illis accidentibus esset sanguis Christi in ultimo instanti prolationis, in quo iam etiam essent accidentia vini. Consequens autem Aduersarij non admittent; quia iam tunc daretur consecratio absque conuersione substantiæ vini in sanguinem Christi, quod est contra Concilium Tridentinum, & aqua conuerteretur immediate in sanguinem Christi, quod est contra aduersarios. Fatendum ergo est, requiri pro tota prolatione verborum præsentiam non solum illorum accidentium, sed vini, vel materiæ aptæ ad consecrationem.

Vnde sumi potest ratio à simili aliorum sacramentorum; nam in Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. requiritur, quod pro tota prolatione verborum sit præsens subiectum, quod per illam formam sanctificatur & benedicitur. Si enim paruulus baptizandus nondum esset præsens, quando incipit proferri forma, fieret tamen præsens; & ablueretur ante finem formæ, Baptismus non esset validus; quod idem esset in Confirmatione, Ordine, &c. Et quidem hoc non prouenit ex eo solum, quod forma Baptismi, Confirmationis, &c. sint verba directa ad illum, cui sacramentum confertur: *Baptizote, Signote, Absoluo te*, &c. atque ideo debet esse præsens persona, ad quam dirigitur. Hoc, inquam, non satisfacit; quia illæ formæ possunt proferri alio modo, prout proferuntur à Græcis; *Baptizatur seruus Christi*, &c. *Diuina gratia promouet hunc in Presbyterum*, &c. in quo casu reddenda est alia ratio, & dicendum, requiri præsentiam subiecti pro tota prolatione, quia, ut diximus, agentes de sacramentis in genere, illæ sunt benedictiones, & consecrationes, quibus subiectum benedicitur, & consecratur Deo; benedictiones autem, & consecrationes exhibentur super rem præsentem. Cum ergo verba consecrationis Eucharistiæ sint benedictio, & consecratio materiæ, prout omnes Patres loquuntur, requirunt præsentem ab initio materiam consecrandam. Vnde si ab initio esset aqua sola in calice, licet ante finem verborum conuerteretur diuinitus in vinum, non consecraretur, quia illud vinum non fuit præsens, sed alia materia incapax, & inepta ad consecrationem. Sicut si initio prolationis formæ Baptismi esset præsens homo mortuus, & ante finem verborum reuiuisceret, & ablueretur, non esset baptizatus, quia ab initio non erat subiectum capax illius consecrationis, & benedictionis, quæ super ipsum proferebatur. Hinc autem consequenter inferretur idem dicendum, quando ab initio esset aliquid aquæ mixtum cum vino, & ante finem verborum conuerteretur in vinum: nam si aqua non potest conuertere immediate in sanguinem Christi, aqua etiam mixta vino est materia incapax; atque adeo in sententia illa consequenter dicendum est, aquam debere esse præconuersam in vinum toto tempore, quo proferuntur verba.

Confirmatur, quia si aqua, quando proferri incipiunt verba, non solum non sit conuersa in vinum, sed nec mixta vino, imò in alio calice seorsim à vino, & dum verba proferuntur, infunderetur in vinum, misceretur, & conuerteretur in vinum, ita ut quando absoluuntur verba, iam esset mixta vino, & conuersa in vinum, adhuc non potest dici, quod potuit Sacerdos velle consecrare ab initio contentum in utroque calice præsentem, nempe & vinum, & aquam seorsim in suo calice positam, quæ miscenda erat vino post incepta verba consecrationis. Quia sicut non potest consecrare Sacerdos farinam, &c.

77. *Sumitur ratio pro nostra sententia à simili aliorum sacramentorum.*

Debet materia esse præsens cum benedicitur, aut consecratur.

78. *Confirmatur à pari.*

& aquam seorsim positas, ex quibus non est factus panis, etiam si ex ipsis fiat panis, antequam absoluantur verba consecrationis: quia nimirum farina seorsim non est materia consecrabilis: sic nec potest consecrare aquam seorsim positam à vino, licet ante absoluta verba misceatur cum vino: tam incapax enim materia consecrationis calicis est aqua pura, quam farina pura absque aqua in ordine ad consecrationem hostiæ; ergo eodem modo, licet aqua sit mixta vino, si tamen non sit conuersa in vinum vsque ad mediam prolationem verborum, non consecrabit iuxta illam sententiam; quia ab eis Auctoribus æque incapax materia consecrationis censetur aqua non conuersa in vinum, & aqua non mixta vino, ut vidimus.

79. *Alia ratio desumitur ex ratione sacrificij.*
Bellarm. Suarez.
Addere possumus aliam rationem desumptam ex ratione sacrificij, quam consecratio huius sacramenti habet, in quo res oblata non solum est Christus Dominus sub speciebus, sed etiã aliquo modo substantia panis & vini, ut ex sanctis Patribus probant Cardin. Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Missa cap. 17. & Suarez infra disp. 75. sect. 1. conclusione vltima; & nos dicemus infra, agentes de hoc sacrificio. Offeritur autem & immolatur panis, & vinum potissime, quatenus per consecrationem destruitur in honorem Dei, quod non aliter facit Sacerdos, quam per verba consecrationis. Res autem, quæ offertur, & sacrificatur, debet præsupponi illi oblationi; nec solum debet esse præsens, sed multo magis existens. Cum ergo aqua in sententia contraria non sit materia apta etiam partialis huius oblationis, & sacrificij, sed solum vinum; consequens est, ut aqua debeat esse vinum, antequam sacerdos eam offerat per verba consecrationis; non enim potest incipere offerri, & immolari res nondum existens, ut constat inductione omnium sacrificiorum.

80. *Ex his constat responsio ad fundamentum P. Vasquez.*
Ex quibus constat iam responsio ad fundamentum P. Vasquez sumptum ex eo, quod verba satis bene verificantur, si pro vltimo instanti prolationis, pro quo solo demonstrant Christi sanguinem præsentem, possint conuertere vinum iam tunc ex aqua factum, in sanguinem. Ad hoc, inquam, responderetur, licet præcise ratione veritatis verborum id sufficeret, non tamen, attenta institutione huius sacramenti, ex vi cuius sacerdos non potest designare accidentia, quæ non sint sensibiliter species vini, nec potest uti verbis, nisi ad consecrandam materiam sibi præsentem, & capacem consecrationis, qualis non est aqua, quæ sanctificari, & benedici sacramentaliter non potest per verba consecratoria; nec denique potest exercere actionem sacrificandi, qualis est loquutio illa sacramentalis, nisi circa hostiam præsentem, qualis non est aqua, quæ in illa sententia non est materia huius sacrificij.

81. *Quomodo dicendum sit in nostra sententia.*
Hæc omnia, ut dixi, procedunt in illa sententia negante, aquam non præconuertam in vinum posse conuertere immediate in Christi sanguinem. In nostra vero sententia aliter dicendum est: concedimus enim si aqua ante initium prolationis verborum mixta fuit vino, licet non fuerit iam conuersa, & licet in dimidio prolationis verborum conuerteretur, adhuc consecrari, & conuertere in Christi sanguinem: cum enim tam sub speciebus aquæ mixtæ vino, quam sub speciebus vini facti iam ex aqua, sit materia apta saltem partialis, parum refert, quod non sit conuersa in vinum vsque ad dimidium prolationis verborum. Sicut si vinum album esset mixtum cum rubro, & rubrum, quia robustius esset, ageretur album, & conuerteretur aliquas eius partes in suam speciem, illæ quidem partes, etiam si in dimidio prolationis verborum conuerteretur in aliam

speciem vini, adhuc omnes in fine prolationis conuerterentur in sanguinem Christi; quia tam sub forma vini albi, quam sub forma rubri erat materia capax consecrationis, & oblationis.

82. *Diffinitio.*
Dicit aliquis: Si aqua mixta vino toto tempore prolationis verborum retinet formam substantialem aquæ, & in vltimo instanti prolationis deberet tunc perdere formam aquæ, & conuertere substantialem in vinum, non videretur posse in eo instanti conuertere in sanguinem Christi, licet ab initio fuerit materia capax consecrationis: quia nimirum, si in eo instanti sanguis Christi ponatur sub illis accidentibus, non ponetur per conuersionem vini in ipsum, cum numquam fuerit forma vini sub illis speciebus; non potest autem conuertere in aliud substantia quæ numquam fuit. Sed neque ponetur sanguis per conuersionem substantiæ aquæ in ipsum; quia aqua iam desierat ex defectu dispositionis requiritæ ad eius conseruationem: restat ergo in nostra sententia eadem difficultas, quomodo scilicet maneat ibi post consecrationem aliqua alia substantia ex eo, quod non fuerit præconuersa aqua in vinum ante finem prolationis verborum.

83. *Diffinitio.*
Respondeo, idem argumentum fieri posse in casu supra posito quando vinum rubrum, v.g. conuerteretur in suam substantiam aliquas partes debiliores vini albi sibi mixti: nam si conuersio illa fieri deberet in vltimo instanti prolationis verborum, quæti potest eodem modo, si sanguis Christi ponatur tunc sub illis speciebus, per cuius substantiæ conuersionem id fieret: an per conuersionem substantiæ vini rubri, quæ tamen nunquam fuit sub illis accidentibus; an per conuersionem substantiæ vini albi, quæ iam desierat per defectum dispositionis requiritæ ad eius conseruationem: quidquid in illo casu dicatur, dici poterit in nostro. Si vero negetur, vinum conuertere posse aliud substantialem in se, facilius negari potest, quod aqua conuertatur substantialem in vinum extra vnam, ut vidimus in superioribus.

84. *Diffinitio.*
Dato tamen, quod illa conuersio substantialis possibilis sit, respondendum est, in casu proposito sanguinem Christi ponendum sub illis speciebus in illo vltimo instanti vel termino prolationis verborum, & tunc poni quidem per conuersionem substantiæ aquæ, quæ immediate ante præcessit sub illis accidentibus, in sanguinem Christi: ad hoc enim, ut substantia aliqua conuertere dicatur in aliam, non est opus, quod illa, quæ conuertitur, sit tunc, quando conuertitur; imo repugnat, tunc esse; quia quod conuertitur, desinit esse tunc, quando conuertitur in aliud; sed requiritur, quod immediate antea fuerit; & tunc primo non sit, quando in aliud conuertitur. Cum ergo substantia aquæ fuerit sub illis accidentibus toto tempore præcedenti, & in illo vltimo instanti incipiat non esse, bene poterit dici, conuertere in Christi sanguinem; quia conuertere in illum, est desinere in illum, hoc est, desinere, succedente illo alio sub eisdem accidentibus in eodem munere substandi, ut infra videbimus; quod rotum verificatur de substantia aquæ, quæ desinit in Christi sanguinem, id est, desinit, succedente sibi sanguine Christi sub eisdem accidentibus in munere substandi, ergo vere conuerteretur aqua in sanguinem Christi.

85. *Diffinitio.*
Nec obstat, quod forma aquæ iam prius intelligatur desisse ex defectu suarum dispositionum: non enim intelligitur desisse prius tempore, sed in eodem instanti primo desinit; & licet desinat ex defectu dispositionum, non tamen sine ordine ad aliquam substantiam, quæ succedat loco ipsius sub eisdem

eisdem accidentibus; quod sufficit, vt dicatur desinere in illam aliam substantiam, & conuerti in illam. Nam etiam si tunc introduceretur forma vini sub illis accidentibus, posset adhuc concipi prius forma aquæ desinere ex defectu suarum dispositionum, qui defectus est aliquomodo independens ab introductione formæ vini, non tamen line ordine ad illam; & ideo diceretur forma aquæ conuerti in formam vini, hoc est, desinere cum ordine ad introductionem formæ vini: sic in nostro casu diceretur aqua desinere in sanguinem Christi, hoc est, desinere immediate ex defectu suarum dispositionum, & introductione accidentium contrariorum; quæ desitio ex se habet connexionem, & ordinem ad introductionem alterius substantiæ sub eisdem accidentibus in eodem munere; quod sufficit, vt dicatur aqua desinere, & conuerti in illam substantiam succedentem. Adde, licet forma substantialis aquæ desinat ex defectu suarum dispositionum, materiam tamen primam aquæ non desinere ex defectu dispositionum, sed propter introductionem sanguinis Christi sub illis accidentibus, vt infra videbimus; cum autem illa non fuerit vnquam materia vini, sed aquæ, fit vt ex hoc etiam capite non vinum, sed aqua diceretur tunc conuerti in sanguinem Christi.

86. Restat tamen adhuc dubium de illa particula aqua, quæ infunderetur in calicem post inchoatam verba consecrationis, quomodo posset manere sub forma aquæ: id enim videri posset difficile ex alio capite; quia illa materia aquæ per mixtionem cum quantitate vini diuiditur in minutissimas partes; ergo non poterit perseverare cum forma aquæ, quia sequeretur illam formam substantialem esse in aliqua parte minori minimæ, quod est impossibile. Respondetur in primis, formam aquæ non determinari ad aliquod minimum diuisibile, citra quod non posset produci, vt dixi in lib. de generat. Deinde, si adhuc velis formam aquæ postulare determinatam quantitate materie, sub qua fit, debes dicere consequenter, illas materie particulas accipere formam vini; quæ licet sit in particulis minoribus quam minimis, potest tamen perseverare; quia saltem quoad accidentia continuatur cum speciebus vini, cum quibus efficiunt magnam quantitatem speciei vini, & cum quibus facile se defendunt ab agentibus contrariis, à quibus non possent se tui separatæ illæ particule; & ideo licet separatæ non possent existere, possunt tamen coniunctæ cum speciebus consecratis.

87. Petes vitium, an poculum constans ex multa aqua, & exigua quantitate vini possit consecrari, saltem quoad partes vini; quia illæ partes adhuc sunt vinum secundum feni. Respondeo, si illa pars vini antea esset consecrata, & postea illi magna aqua copula iniiceretur, adhuc retineret consecrationem, dum non corrumpentur species; ceterum consecrari de nouo, dum habet illum statum, non potest; quia non est eadem ratio de consecratione, vt constabit ex dicendis *scilicet*.

SECTIO VI.

*Utrum materia conseruanda habeat terminum
maximum, vel minimum.*

88. **Q**uæritur, utrum sit adeo exigua particula panis, quæ non possit consecrari etiam è contra alia propter magnitudinem sit incapax consecrationis: de quo S. Thom. in presenti art. 2.
Et quod attinet ad primam partem, supponen-

dum est primo, quæstionem procedere posse, vel in
sententia Philosophica affirmante, huiusmodi for-
mas panis, & vini habere aliquod minimum divisi-
bile naturale, citra quod non possint naturaliter
existere; vel in sententia contraria negante talia
minima, quam probabilior existimo. Secundo
supponendum, aliud esse querere, verum in qualibet
parte panis possit consecrari corpus Christi,
aliud, an quævis particula seorsim possit consecrari.

His suppositis, in sententia negante talia minima naturalia, certum est, quamlibet particulam panis (& idem semper intelligimus de vino) alioquin sensibilem posse consecrari; certum etiam est in omni sententia, in quaui particula coniuncta cum aliis posse contineri corpus Christi; certum denique est in opinione admittente illa minima naturalia, non posse corpus Christi consecrari in parte minori minima separata; quia ibi solum potest consecrari corpus Christi, ubi potest consecrari substantia panis; ergo cum in ea parte non posset conservari substantia panis, nec poterit corpus Christi.

An dimidium minimi posset validè consecrari.

Difficultas tamen est primo, an in illa sententia concedente talia minima possent valide consecrari dimidia solum pars minimi vnita cum aliis partibus panis? Concedit Suarez cum aliis *in presenti* disp. 43. sect. 7. quia illa particula re vera est panis, & habet omnia requisita, vt sub illis accidentibus conseruetur substantia panis. Alij negant, quæ pars probari posse videtur, non solum ea vulgari ratione, quod scilicet illa pars per consecrationem discontinuaretur ab aliis, & per consequens manerent illa accidentia sub minori quàm minimo; quam rationem soluit Suarez *in presenti*, & forsitan non est efficax. Sed difficultius probari potest ex eo, quod corpus Christi non potest adæquate, & totaliter existere, nisi sub speciebus panis, hoc est, sub dispositionibus sufficientibus ad formam panis; vna autem ex dispositionibus requisitis ad formam panis in illa sententia est tanta extensio quantitatis, quantum non habet dimidium minimi; ergo ibi non dantur omnes dispositiones requisitæ ad formam panis; ergo non magis potest corpus Christi ibi existere totaliter, quam sub quantitate carente tali gradu caloris, v.g. requisito ad formam panis, cum tam necessaria dispositio sit talis extensio, quam talis calor ad formam panis.

Ex quo dici etiam posset ad secundam difficultatem, an scilicet in eadem sententia Philosophica, dato, quod Deus miraculose conservaret formam panis in dimidio minimi, posset valide consecrari? Responderi enim posset consequenter negative; quia sicut si Deus conservaret formam panis in materia sine calore, vel humore requisito, non posset consecrari, quia ibi non esset Christus sub speciebus panis; sic etiam dicendum esset in nostro casu, cum vna ex dispositionibus panis sit talis extensio quantitatis, vt dictum est.

91.
Quid dicendum sit ad secundam difficultatem.

Obiiciunt tamen alij Theologi pro prima sententia contra hanc secundam; quia in illo dimidio minimi, saltem dum est vnium reliquo panis, sunt omnes dispositiones requiritæ, vt ibi conseruetur vera forma panis; nam ibi est totum temperamentum requiritum, vt supponitur, & ibi intercedit etiam vnio continuatiua illius quantitatis, & illorum accidentium cum reliqua quantitate & accidentibus panis, quæ continuatio sufficit, vt sub illa etiam quantitate conseruetur substantia panis; ergo eadem dispositiones, & eadem continuatio accidentium

897

Quid certum
sit secundum
varias sen-
tentias.

90.

Alia questio.
Suarez.

Duplex sententia.

91.

Quid dicen-
dum sit ad
secundam
difficultatem.

92

Obiectiv.

dentium sufficeret, ut ibi possit esse corpus Christi loco substantiæ panis. Vnde consequenter concedunt etiam iidem recentiores, posse valide consecrari dimidium minimi separatim, in quo miraculose conservaretur forma panis.

93.
Responsio.

Materia remota est panis, proxima vero species.

Ego quidem, ut ab hoc ultimo incipiam, difficile existimo, quod panis miraculose conservatus absque connaturalibus panis dispositionibus possit valide consecrari. Nam licet materia remota huius sacramenti sit substantia panis, materia tamen proxima saltem partialis, sunt species panis, ut vidimus; quare si substantia panis miraculose existeret sub speciebus leonis, vel olei, non posset consecrari, quia accidentia leonis, vel olei non possent demonstrare sensibilibus corpus Christi, sed sola accidentia panis; unde non posset dari sacramentum Eucharistiæ; quia, ut supra diximus, constat intrinsece ex corpore Christi, & accidentibus panis. Similiter ergo, si deficeret magnitudo requisita ad connaturalem conservationem substantiæ panis, etiam si diuinitus conservaretur panis, adhuc non posset valide consecrari: quia sicut panis miraculose conservatus absque temperamento panis non potest valide consecrari, eo quod illæ species alienæ non possent sensibilibus ostendere corpus Christi, sicut nec substantiam panis; sic panis existens miraculose absque magnitudine naturaliter requisita non posset valide consecrari, quia illa accidentia absque quantitate debita non significarent corpus Christi sensibilibus, sicut nec substantiam panis. Nam sicut requiritur ad naturalem conservationem panis tale temperamentum, sic illa sententia requiritur tanta magnitudo, & extensio; ergo sicut defectus temperamenti requisiti obstat validæ consecrationi, sic defectus extensionis, & magnitudinis requisitæ propter eandem rationem. Neque obstat, quod ille esset verus panis: ad consecrationem enim, ut diximus, non solum requiritur verus panis, sed panis existens sub veris speciebus panis, ut sub illis maneat corpus Christi: ille autem panis non existeret complete sub veris speciebus panis.

94.
Difficilis est alius casus.

Difficilius est, quod pertinet ad primum casum, quando illud dimidium minimi vnitum sit reliquo panis: nam ex vno capite videri potest, nec illud etiā posse valide consecrari seorsim; quia licet illa pars habeat veram formam panis saltem partialem, non tamen est ibi sub omnibus speciebus completis panis. Sunt quidem ibi accidentia panis, & vno continuatiua illorum accidentium cum aliis accidentibus panis: hæc tamen omnia non ostendunt, ibi esse substantiam panis adæquate, sed solum inadæquate, & partialiter; imo ostendunt, non posse substantiam panis esse solum ibi. Cum ergo corpus Christi non possit esse, ubi non potest esse substantia panis, consequens est, ut illa accidentia non possint sensibilibus significare corpus Christi existens solum ibi, sed existens ibi partialiter, hoc est, ut in parte specierum, sub quibus totaliter debet existere.

95.
Confirmatur res ista exemplo.

Confirmatur, & explicatur ex compositis heterogeneis. Si enim sacramentum institutum esset in materia aliqua heterogenea, & organica, ut in passere, v.g. vel pomo, tunc si aliquis vellet consecrare in passere solum pedem, vel in pomo solum corticem, nihil efficere; quia licet consecrato toto passere, vel pomo corpus Christi esset totum etiam sub accidentibus capitis, vel corticis, non esset tamen ibi adæquate, hoc est, sub accidentibus, sub quibus solis esse posset; nam per illa sola non posset significari; quia propterea ibi non esset sub speciebus passeris, vel pomi, sed capitis, & corticis. Similiter ergo in pane, & vino dicendum videtur, supposito illa sententia de minimo naturali, nam sicut ad ex-

sistentiam passeris, vel pomi requiruntur partes organicae, & diuersæ; sic in illa sententia ad existentiam panis, & vini requiritur talis multitudo partium, sine quibus non est panis, vel vinum complete, sed incomplete; ergo sicut in capite, vel cortice solo non posset consecrari, quia ibi non est passer, aut pomum complete, sic neque in dimidio minimo panis, propter eandem rationem; licet in eo etiam dimidio minimo sit totum corpus Christi, quando consecratur cum aliis partibus.

Imo si res attente consideretur, licet panis numerari soleat inter composita homogenea, quia reuera sensibilibus, & humano modo est homogeneus, cum non appareat in eo, regulariter loquendo, ad sensum diuersitas partium dissimilium; dantur tamen in ipso aliquæ partes heterogeneæ, tum quia fortasse dantur partes farinæ mixtæ cum aliquibus partibus aquæ; neque enim omnes partes aquæ consumptæ sunt per actiuitatem ignis, neque farina in aliam tertiam substantiam conuersa est; tum etiam, quia dantur partes fursuris mixtæ cum partibus farinæ putioris, ut supra vidimus; & quando consecratur panis, totus panis conuertitur in corpore Christi, etiam quoad partes illas admixtas fursuris, quæ simul cum partibus farinæ componunt panem visuale, & vulgare. Quo supposito, potest in pane explicari idem ipsum, licet in compositis heterogeneis: nam si Sacerdos vellet consecrare particulam solam fursuris minutissimam admixtam pani, quam acutissimus oculus posset aliquando discernere, nihil efficere; quia illa particula sola, licet sit pars panis; non tamen est panis complete, & ideo non potest contineri corpus Christi totaliter, id est, sola, sed partialiter, hoc est, simul cum aliis partibus panis, licet in singulis sit totum Christi corpus: sic ergo licet dimidium minimi contineat totum corpus Christi, quando cum aliis partibus consecratur; non tamen si seorsim consecratur; quia ipsum secundum se est quidem pars panis, non tamen est panis complete, sed incomplete, & ideo non significat complete corpus Christi, sed incomplete, sicut particula fursuris, hoc est, simul cum aliis partibus, in quibus etiam idem Christi corpus contineatur.

Ex alio tamen capite videtur, quod illa dimidia pars minimi posset & consecrari, & retinere sola corpus Christi; quia si consecratur dimidia solum pars hostiæ coniuncta cum alia dimidia non consecrata, postea vero consumatur vel corrumpatur illa pars consecrata, excepto dimidio minimo, quod adhuc manet coniunctum cum alia parte non consecrata, tunc certe vel manebit corpus Christi in illo solo dimidio minimo, vel desinet esse ibi, succedente iterum substantia panis sub eisdem accidentibus, non videtur autem dicendum, desinere esse corpus Christi sub speciebus, quamdiu sub illis potest esse, sicut de facto erit adhuc substantia panis, cui corpus Christi successerat; ergo fatendum est, manere ibi corpus Christi.

Respondenti posset, supposita sententia illa de minimis, consequenter dicendum esse, quod manente illo solo medio minimo consecrato, eo ipso desinere ibi esse corpus Christi, & redire forma panis continuata cum reliqua parte hostiæ non consecrata, sicut de facto concedit S. Thom. *infra quest. 77. art. 8.* quando species vini consecrate miscentur vino non consecrato, desinere esse ibi sanguinem Christi, & redire formam vini; quod iuxta probabiliorem Thomistarum expositionem solum potest esse verum, propter illam rationem, quod scilicet per mixtionem diuiduntur species consecratæ in partes minutissimas minores minimis, sub quibus ita

ita diffitis non potest amplius esse sanguis Christi, & ideo debet redire forma vini. Quare regulam illam vniuersalem, quod tamdiu maneant corpus, & sanguis Christi quamdiu sub illis speciebus possit conseruari forma substantialis panis, & vini, intelligere ipsi debent, quando manent species sufficientes ad continendum panem, & vinum, quales non sunt species dimidij vnius minimi.

99. Sed manent adhuc difficultas eadem, & maior de ipsa forma panis: nam si, consecrata dimidia parte hostiæ, alia dimidia continuata, quæ non fuit consecrata, corrumpatur tota præter dimidium minimi, cuius quantitas continua est cum parte consecrata, quæri etiam potest, quid fiet de illa particula minori quàm minima, an sub ea perseverare debeat forma panis: iam enim erit in minori quàm minimo; an verò debeat perire, & introduci alia forma, sicut fieret, si minimum panis divideretur in duas partes. Hoc secundum non videtur dicendum, quia iam in illo hostia apparet aliquis effectus consecrationis præteritæ: nam si non fuisset consecrata, nullo modo introduceretur talis forma in illo dimidio minimo, sed retineretur forma panis, cum adhuc maneret illa particula coniuncta cum reliqua parte hostiæ; ergo consecratio alterius partis non faciet, quod illa particula substantialiter corrumpatur, quando seclusa omni consecratione, non debet corrumpi. Si ergo potest manere tunc forma substantialis panis in dimidio minimo, quid mirum, quod maneret etiam corpus Christi in dimidio minimo, si corruptæ fuissent species consecratæ præter illud dimidium minimum?

100. Confirmarique potest, quia si in eo casu desineret esse corpus Christi in illo dimidio minimo, idè dicendum erit de sanguine Christi, si consecraretur dimidiū vini, quod est in calice, & statim extraheretur tota illa pars consecrata præter dimidiū minimum: nam in illo dimidio minimo desineret esse Christi sanguis, & reproduceretur ibi forma vini; tunc autē extrahatur etiam illud dimidium minimum, & coniungatur aliis partibus consecratis, quæ fuerant extractæ: peto, an maneret illud dimidium minimum adhuc cum forma vini, an vero reciperet iterum Christi sanguinem. Hoc secundum dici non potest, quia non potest destrui illa substantia vini, nisi per consecrationem nouam. Sed nec primum videtur dicendum, quia hæ omnes species, quæ nunc sunt in calice, sunt illæ, quæ omnes, & solæ fuerant consecratæ: ergo quamdiu manent illæ eadem species, de quibus dictum fuerat, quod continebant Christi sanguinem, debet illud idem de ipsis verificari.

101. Hæc quidem probant, de facto non posse illos casus euenire, quia non dantur illa minima naturalia in pane, & vino: supposita tamen illa sententia de minimis, magis placet, quod posset corpus, vel sanguis Christi esse in dimidio minimo, quamdiu coniunctum esset cum aliis partibus panis, aut vini non consecrati. Ratio autem videtur esse, quod corpus Christi, v.g. sub speciebus succedit loco panis, ad præstandum id, quod substantia panis præstaret: quare illa accidentia eodem modo debent se habere, sicut si haberent sub se substantiam panis, si autem ibi esset substantia panis, posset illud dimidium minimum manere continuatum cum accidentibus partis non consecratæ; eodem ergo modo manebunt continua illa accidentia retinendo corpus Christi; quia hoc eodem modo se habet, ac si esset illa substantia panis, quæ prius erat sub illis accidentibus. Quare sicut illa substantia panis non posset perseverare sub illis accidentibus, si esset scorsim in illo dimidio minimo; perseveraret tamen,

P. Iann. de Lugo de Sacramentis.

quando illa accidentia continuarentur cum aliis accidentibus panis: sic corpus Christi gerit se eodem prorsus modo, & perseveraret, quamdiu perseveraret substantia panis, cui successit, & abit, quando periret forma panis propter separationem illius medij minimi ab aliis partibus.

Ad argumentum ergo, quod pro parte contraria afferebamus, dicendum est, corpus Christi esse posse non solum sub speciebus adæquatis, hoc est sufficientibus ad continendam adæquate substantiam panis, sed etiam sub inadæquatis, id est, sufficientibus ad continendam inadæquate substantiam panis; dum tamen hæ species continentur cum aliis speciebus panis, cum quibus component species adæquatas. Cum enim corpus Christi succedat ibi, vt diximus, substantiæ panis, hinc est, vt sicut ex hac, & illa parte substantiæ panis fit vna substantia adæquata, quæ possit esse sub illis speciebus; sic ex corpore Christi, & illa parte substantiæ panis, quæ remanet in parte continua, consecretur quasi vna substantia panis, & vice panis, quæ possit substare toti illi minimo accidentium, sicut si tota esset substantia panis; species ergo illæ præcise, sub quibus est corpus Christi in dimidio minimo: non significant sufficienter, ibi esse corpus Christi; quia si illæ essent separatæ ab aliis, non posset illud continere; illæ tamen species provt continuatæ cum aliis significant sufficienter; quia provt sic sufficient ad illud continendum. In quo sensu dixit Martinus de Ledesma 1. part. 4. quæst. 15. art. 2. dub. 5. in fine, quod in illo casu daretur minus minimo substantiæ, non tamen daretur minus minimo accidentium; quia quantitas, & aliæ dispositiones continuæ in toto minimo sufficient ad continendum minimum integrum substantiæ, & hoc sufficit ad hoc, vt corpus Christi sit sub speciebus: tunc enim species sufficient ad continendum, & significant corpus Christi, quando sensibilibus significare possunt esse in ea parte substantiam panis, sed species illæ continuatæ cum aliis speciebus panis significant sensibilibus, substantiam panis etiam sub illa parte esse; ergo possunt eodem modo significare, & continere in ea parte corpus Christi. Quando ergo dicitur, corpus Christi non posse esse adæquate, nisi ibi substantia panis posset esse adæquate, distinguendum est. Nam si sensus sit, non posse esse adæquate, hoc est, in solo eo loco, & parte hostiæ, nisi in ea sola posset esse substantia panis, negandum est; si vero sensus sit, non posse esse adæquate, hoc est, per modum substantiæ adæquate, & independentem ab omni alia substantia, cum qua quasi integret substantiam adæquatam illorum accidentium, verum est. Nam in illo casu corpus Christi in eo dimidio minimo non est adæquate, hoc est, per modum substantiæ totalis, sed quasi per modum substantiæ partialis, seu supplens locum partialis substantiæ panis, quæ sola non posset existere, itaque ideo est ibi corpus Christi dependenter ab eo, quod sit alia pars substantiæ panis in parte proxima hostiæ, cum qua quasi componit, & integrat substantiam sufficientem illorum accidentium, quæ sunt in toto minimo; est tamen corpus Christi in solo dimidio; quia sicut pars substantiæ panis posset esse in illo solo, licet non sola, sed continuata cum alia parte panis: sic corpus Christi, quod succedit illi parti substantiæ panis, potest esse in illo solo dimidio, licet non solum, hoc est, sine coniunctione aliqua cum parte substantiæ panis existente sub accidentibus continuis, quæ accidentia deseruiunt etiam ad hoc, vt corpus Christi possit significari præsens per accidentia alia, sub quibus est.

V Dices

102.

Ad argumentum
tum partis
contraria.
Respondetur.

103.

Ledesma.
In illo casu
daretur mi-
nus minimo
substantia,
non autem
accidentium.

104.
Instantia.

Dices corpus Christi non significatur per alias species panis, nisi per illas, sub quibus est; alioquin illa alia species essent etiam pars sacramenti; siquidem componerent illud in ratione signi sensibilis: sed corpus Christi non est sub omnibus accidentibus illius minimi; ergo non poterit significari per illa omnia, sed per accidentia dimidij; quare si hæc non possunt sufficienter sola significare corpus Christi, non poterunt sola illum continere. Dicere enim, quod possunt significare propter coniuncta cum aliis, est dicere, quod reuera illa etiam alia significant partialiter. Nam illud, *propter coniuncta*, addit coniunctionem actualem aliorum, quæ coniunctio adequate non est in hoc dimidio minimo; potuerunt enim saltem diuinitus esse hæc accidentia dimidij minimi cum omnibus intrinsecis, quæ habent, absque eo, quodd essent omnia illa alia, cum quibus solum mediate continuantur: nam licet in his concedamus vnionem intrinsecam immediatam ad accidentia sibi immediate continua, nulla tamen est vnio in his, quæ respiciat essentialiter illam partem, cum qua solum mediate continuatur. Si ergo hæc accidentia significant corpus Christi, propter sunt cum aliis omnibus totius minimi, consequens est, quod omnia illa intrent ad componendum hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; & per consequens Eucharistia non componetur solum ex Corpore Christi, & speciebus, sub quibus est, sed etiam ex illis sub quibus non est, seu ex accidentibus panis continentibus adhuc substantiam panis.

105.
Solutur.

Respondeo, hoc sacramentum posse considerari, vel in ratione significantis, vel in ratione cibi, & potus, qui sumitur. Et quidem sub prima consideratione componitur non solum ex speciebus, sed etiam ex verbis consecrationis, ex institutione, & aliis omnibus, à quibus habent posse significare gratiam, ut supra vidimus; quare non est mirum, si sub ea ratione importet etiam in obliquo illas species panis totius minimi, sine quibus species dimidij minimi non possent sufficienter significare. At vero in ratione cibi, & potus includit solum corpus, & sanguinem Christi, & species illas, quibus corpus, & sanguis Christi substant: nam cibus, qui comeditur, & potus, qui bibitur, non includit intrinsecè illas alias species, licet illas requireret, ut sub his posset Christus contineri. Quando ergo dicitur, Eucharistiam constare ex corpore Christi, & accidentibus panis, sub quibus illud est, loquimur de cibo illo, qui sacramentaliter sumitur, qui quidem non includit alia accidentia panis, nisi illa, sub quibus est Christus. Nam sicut non sumimus, aut comedimus verba consecrationis, sed corpus Christi, & species, quæ ab illis verbis complentur in ratione signi: sic propter sumimus sacramentum, non comedimus species illas continuas, à quibus hæc alia species complebantur in ratione signi, sed solum propter comedimus corpus Christi sub his speciebus, dicimus sumere sacramentum Eucharistiæ.

106.
Respondetur ad confirmationem superiorem de compositis heterogeneis.

Ad confirmationem ex compositis heterogeneis respondeo: si materia Eucharistiæ esset passer, vel pomum, non posset consecrari solus pes, vel solus cortex, quia tunc non consecraretur materia debita, scilicet passer, vel pomum: nam pes non est passer, nec cortex est pomum; sicut nec modo potest consecrari particula sola futuri minutissima, quæ sit simul cum farina in pane, licet illa cum toto pane posset partialiter consecrari. At vero dimidium minimum panis posset solum illud consecrari, si continuum sit cum aliis partibus panis, quia licet non possit existeret illa tenuissima pars seorsim ab aliis partibus; illa tamen est verè panis, atque ideo

consecratio habebit materiam requisitam ad suum valorem, scilicet verum panem.

Aduerte tamen, hoc ita intelligendum esse, ut, quod attinet ad consecrationem, in tantum esset valida, in quantum illud dimidium minimum secundum se posset esse sensibile, & demonstrabile ad sensum; nam licet semel consecrata aliqua pars posset retinere consecrationem reducta etiam ad paruitatem tenuissimam, in primò tamen fieri debet habere magnitudinem requisitam, ut sentiat; ut statim dicemus.

An particula imperceptibilis possit esse materia huius sacramenti in facto esse.

Tertia ergo difficultas est, an quævis particula separata, etiam si sit adeo tenuis, ut non possit sentiri, retineat corpus Christi. Negauit Maior in 4. d. 11. q. 3. quia sacramentum est signum sensibile; ergo illa particula, quæ non est sensibilis, non potest deferre ad existentiam Christi sacramentalem. Communior tamen sententia affirmat, quam sequuntur Suarez, & Valquez in præsent. Præcipuum fundamentum desumitur ex Trident. sess. 13. can. 3. absolute docente, sub qualibet parte cuiusque speciei separata manere totum Christum: quæ vniuersalis nullam videtur admittere exceptionem.

Ad fundamentum vero Maioris respondet P. Valquez disp. 171. num. 12. concedendo, si talis particula non esset sensibilis, non posse retinere corpus Christi. Cæterum negat, posse separari partem panis adeo exiguum, quæ non possit sentiri ab aliquo acutissimo sensu, vel visu, vel tactu, &c. quia si à nullo posset sentiri, non adæquaret minimum naturale requisitum ad formam panis. Hæc tamen solutio supponit illam sententiam minus probabilem in Philosophia de minimis naturalibus: supponit etiam voluntarie terminum minimum panis esse eundem cum termino naturali obiecti sensibilis, cum tamen possit aliquis dicere, minimum panis non attingere quantitatem necessariam, ut sentiat.

Ideo aliter dici posset: si talis particula non esset sensibilis, non retinere corpus Christi: cæterum numquam posse naturaliter separari adeo exiguum panis particulam, quæ à perspicacissimo, & acutissimo sensu, data præsertim maxima lucis copia, non possit sentiri; & ideo Concilium faceret, sub qualibet particula separata manere totum Christum, quia loquitur de particulis, quæ naturaliter separantur. Sed contra hoc est, quod voluntarie etiam dicitur, non posse naturaliter separari particulam non sensibilem.

Melius ergo responderetur, quamlibet partem separatam sufficere ad sacramentum, quia quælibet simpliciter, & absolute est sensibilis, licet hic, & nunc per accidens non sentiat. Pro quo aduerte, aliud esse, obiectum non esse sensibile defectu sensibilitatis; aliud, non sentiri defectu alicuius conditionis. Color, v.g. non potest videri sine luce; cæterum etiam in tenebris color est de se sensibilis, & visibilis, quia licet tunc non videatur defectu illius conditionis, de se tamen habet potentiam productionis speciei, seu entitatem, quæ posita tali conditione, terminare poterit actum visionis. Sic ergo illa particula separata licet hic, & nunc non sentiat defectu conditionis, quia scilicet, sicut color postulat concomitantiam lucis ad immutandam potentiam, sic hæc particula postulat concomitantiam aliarum ad immutandum sensum; cæterum de se semper retinet suam potentiam ad producendam speciem sui, & suam entitatem, quæ terminare potest sensationem, seu partem sensationis: ergo sicut color etiam in

in tenebris manet de se sensibilis, sic etiam illa particula etiam separata manet de se sensibilis, licet non sentiat defectu alicuius conditionis.

112. Dices illa particula adeo tenuis, quo non sentietur, non esset manducabilis; & per consequens non esset cibus; ergo neque esset sacramentum, quod debet esse cibus, ut possit dare suam gratiam. Respondetur eodem modo, licet fortasse illa particula dum separata est, non possit seorsim comedi, adhuc esset sacramentum, & contineret corpus Christi; quia ad hoc sufficit, quod posita conditione requisita possit comedi: sicut posset de facto illa particula comedi, non solum si coniungeretur cum aliqua hostia consecrata, & simul cum illa deglutiretur, sed etiam si coniungeretur cum alio cibo non consecrato, cum quo simul traiceretur in stomachum, tunc enim vere comederetur, & daret gratiam. Similiter si gutta vini consecrata esset postea adeo attenuata, ut non sentiretur, adhuc esset sacramentum, quia illa immixta vino non consecrato, quod in eundem calicem ad ablutionem infundatur, biberetur, & daret suam gratiam, licet sola, & seorsim non possit ebibi. Non ergo requiritur ad hoc sacramentum, quod species consecrata secundum se possint humano modo comedi, & bibi, sufficit, si admixta saltim alteri cibo, vel potui possint sumi, & traici in stomachum. Sic etiam in naturalibus videmus guttulam tenuissimam ex quinta natura Roris-marini, quae praeternaturaliter vix sentitur, nec sola potest traici per modum potus, mixta tamen vino, vel aquae potum efficacissimum conficere, & sic ebibita efficacitatem suam in stomacho manifestare. Potest ergo guttula illa speciem consecratam, licet secundum se sit inepta ad potum, retinere suam totam efficacitatem sacramentalem, quae exerat, dum admixta saltem potui ebibatur.

113. Dices iterum, species debere esse tales, quae possint sensibilibus significare corpus Christi; hoc enim cum non sentiat per se, debet fieri sensibile per species, ut possit esse pars huius sacramenti, ut videmus in superioribus. Ad hoc autem requiritur, quod species possint sentiri, quatenus sunt species panis; nam cognoscere solum aliqua accidentia, non sufficit ad hoc, ut deveniamus in cognitionem corporis Christi, nisi illa cognoscantur, ut accidentia panis. Requiritur ergo in speciebus consecratis talis saltem quantitas, in qua ab acutissimo sensu percipi possint ut species panis; alioquin corpus Christi non fiet sensibile sufficienter per alias. Quando ergo particula separata esset adeo tenuis, ut communiter non perciperetur, non videretur posse ulli homini constare, quod sit potius species panis, quam pulveris, aut alterius rei.

114. Respondetur eodem modo, sicut illa particula tenuissima seorsim non sentitur, est tamen sensibilis de se, quia coniuncta aliis sentitur per speciem sui quam emittit, sic, licet seorsim non perciperetur, an sit species panis, vel alterius rei; adhuc retinet sensibilitatem panis; quia coniuncta aliis sentitur distincte ut species panis per speciem sui, quam emittit. Totus ergo ille defectus, quem in eo statu habet, non est defectus sensibilitatis intrinsecus, sed extrinsecus ex defectu conditionis requisitae ad operandum, & immutandum sensum, qui non potest immutari distincte, nisi a multis speciebus simul plurium partium obiecti.

An possit quavis minutissima particula consecrari.

115. Incipit quarta difficultas, an quavis particula, quae separata non sentitur, possit separata consecrari. P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

consecrari? Suarez, & Valquez negant, & merito, quia ad consecrationem requiritur, quod res demonstraretur praesens Pronomine demonstratio, quod utitur Sacerdos: *Hoc est corpus*, &c. Non potest autem per hoc Pronomen demonstrare nisi rem praesentem in ordine ad sensum: ergo si hic, & nunc non est demonstrabilis, non est consecrabilis. Dices, quid si ex revelatione sciret Sacerdos, illam particulam esse praesentem? Respondetur, nec tunc posse consecrare: quia haec praesentia tunc demonstratur intellectualiter, non sensibilibus; quare non potest uti illo Pronomine; sicut nec loquendo de damone, quem ex revelatione scit esse praesentem, diceret: *hoc est demonium*.

Ceterum adhuc restat difficultas, an necesse sit illam particulam sensibilem esse respectu ipsius Sacerdotis consecrantis, an sufficiat esse sensibilem respectu alterius, qui habeat sensum magis acutum. P. Valquez num. 13. supponit, materiam debere esse sensibilem ipsi consecranti, ut possit uti Pronomine demonstratio. Ego tamen non inuenio rationem sufficientem huius necessitatis. Cur enim Sacerdos caecus certus aliunde de existentia, & praesentia panis non possit auditoribus dicere: *hic est panis*, & per consequens: *hoc est corpus meum*? Imo anima separata, quae non habet cognitionem sensitivam, possit cum hominibus loquens uti illo Pronomine dicens: *hic est ignis*, vel *hoc est domus*, &c. Nam illud, *hoc*, sufficienter demonstrat rem praesentem per accidentia sensibilia ab audientibus, quibus potissimum debent voces significare.

Obiicies tamen ex dictis: sufficit ad retinendum corpus Christi sensibilitas intrinseca illius particulae, licet ex defectu alicuius conditionis, & magnitudinis requisitae non sentiat: ergo sufficit illa sensibilitas intrinseca ad hoc, ut consecratur, licet ex defectu alicuius conditionis non percipiatur. Confirmatur, quia Sacerdos in tenebris potest valide consecrare hostiam praesentem; nam defectus luminis requisitus, est defectus conditionis ad sensationem, non vero est defectus sensibilitatis in obiecto; ergo poterit etiam valide consecrare illam particulam tenuem praesentem, non obstante quod actu non percipiatur, cum id proveniat ex defectu solius conditionis.

Respondetur negando consequentiam. Ratio vero discriminis oritur ex significatione illorum pronominum *hoc*, & *hic*, quibus homines utuntur ad demonstrandas sensibilibus res praesentes, atque ideo ex usu hominum significant, obiectum non solum esse praesens, nec solum esse secundum se sensibile, sed etiam tale, & taliter applicatum, ut hic, & nunc possit sensibus manifestari, quantum est ex parte obiecti. Qui enim dicit: *hoc est aurum*, implicite dicit id, quod coram sensibus est praesens, & apparet quantum est ex parte obiecti, esse aurum: quare si ex tenuitate obiecti non apparet, non esset vera propositio, sed de subiecto non supponente, ut dici solet: nam si adducto lumine, & oculis alioquin perspicacibus apertis, nihil praesens appareret, dicerent auditores, nihil prorsus esse, de quo dici posset: *hoc est aurum*. At vero ad hoc, ut panis sit sensibilis, non requiritur totum hoc; satis est, quod ex se sit signum sensibile, licet defectu alicuius conditionis non possit oculum immutare, prout contingit, quando propter tenuitatem non percipitur; nam licet coniunctio aliarum partium requiratur, ut sentiat haec pars: illa tamen partes non sunt hoc signum, nec virtus activa huius signi; quia species praecise huius particulae non producit ab aliis partibus, sed à sola ipsa particula, quae per illam speciem representatur, & singulae partes produ-

Communiter vera sententia.

116. Restat adhuc difficultas.

117. Obiectio.

118. Responsio.

producent speciem solum sui; non ergo concurrunt aliæ partes tamquam virtus, sed tamquam conditio requisita, ut ista pars producat speciem sui, vel immutet oculum per speciem sui; & ideo, deficientibus aliis partibus, deficit quidem conditio, manet tamen voto virtus requisita in hac particula in ratione virtutis ad producendam speciem sui, & per consequens manet signum sensibile sensibilitate in ratione virtutis, licet non completa per omnes conditiones requisitas.

119.
Respondetur
ad confirma-
tionem.

Ad confirmationem fateamur, in tenebris fore validam consecrationem, & vera verba ipsius, non tamen præcise ex eo, quod defectus lucis sit defectus merus conditionis, sed quia est defectus talis conditionis, scilicet non tenentis se ex parte obiecti; quia nimirum homines per illa pronomina demonstrativa *hoc*, & *hic*, intendunt significare rem ita præsentem, ut quantum est ex parte obiecti, percipi possit, atque ideo comprehendunt conditiones etiam requisitas ex parte illius entitatis complete sumptæ, non vero illas, quæ requiruntur, quali extrinsece, quales sunt lux, potentia visiva integra, &c. Hanc autem esse vim illorum pronominum, constat ex hominum usu, qui eis vtuntur in tenebris, non vero quando res propter tenuitatem est imperceptibilis.

120.
De termino
materia con-
secranda se-
cundum ma-
gnitudinem.

Denique, quod attinet ad terminum materiæ consecrandæ secundum magnitudinem, certum est, nullum esse terminum ad valorem consecrationis per se loquendo, licet per accidens magnitudo materiæ aliquando possit obitare, eo quod non possent omnes partes habere præsentiam requisitam, ut demonstrantur per pronomina *hoc*, videatur Suarez ubi supra scilicet 8. & Valquez cap. 3. qui bene probant hanc partem contra Bonaventuram, Alexandrum, & Angelum, qui dixerunt, eam solum materiam valide consecrari, quæ accommodata est ad usum fidelium, ad quem hoc sacramentum ordinatur. Quæ quidem ratio, si aliquid probat, probaret etiam, dum sufficientes hostiæ sunt iam consecratæ, non posse valide consecrari aliam hostiam de nouo, donec illæ consumantur; nec posse valide consecrari Eucharistiam in ordine ad beneficia, & incantationes, & alia huiusmodi, quæ omnia sunt absurda.

Suarez.
Valquez.

SECTIO VII.

*Utrum materia consecrabilis debeat esse
præsens, & determinata?*

121.
Primo certum
est, materiam
debere esse
præsentem.

Quod attinet ad præsentem, nonnulla sunt certa, aut fere certa; alia vero sunt satis dubia, & quæ vix possunt sub aliqua certa regula comprehendere. Primo certum est, materiam debere esse præsentem Sacerdoti; quod constat ex forma consecrationis, & pronomine demonstratio rei præsentis, & ex usu Ecclesiæ; & quia alias possem ego hic existens consecrare panem apud Indos; quod est ridiculum. Ratio autem potissima desumitur ex institutione Christi, qui consecrauit materiam præsentem; & non dedit potestatem Apostolis faciendi, nisi quod ipse fecerat.

122.
Secundo non
sufficere quod
materia sensu
aliquo perci-
piatur.

Secundo certum est, non sufficere ad hanc præsentiam, quod materia aliquo sensu percipiatur; alioquin posset panis per vim, vel plures leucas distans consecrari; quia visu percipitur. Ratio est, quia illud *hoc*, plus designat, quam præsentiam sensationis actualis in communi modo loquendi. Adde, nec etiam requiri istam actualem sensationem: nam licet actu non videatur, nec tangatur; materia potest consecrari; dum actu sit præsens.

123.

Tertio certum est, materiam in aliquo continen-

te inclusam posse sufficienter demonstrari per illud *hoc*, ut vinum in calice cooperto, vel hostias in capsula inclusas: quia iuxta communem loquendi modum sufficienter demonstratur contentum per proximum continens. At vero, si panis existeret in alio cubiculo, non sufficienter ostenderetur per *hoc*: unde hostia existens in Sacario clauso, valde dubium est, an posset consecrari.

Quarto certum mihi est, præsentiam significatam per *hoc*, accipiendam esse stricte, & in omni rigore; nam licet in vulgari sermone possis dicere, *hic est homo sapiens*, dum loqueris de homine, qui proxime antea erat præsens, & iam abiit: ibi tamen non demonstratur subiectum per solum pronomina, sed per adiunctas circumstantias, & in ordine etiam ad discursum auditorum. At vero in consecratione per *hoc*, debet significari omnino res præsens independentem à circumstantiis, & ab omni alio nutu, vel signo.

Hæc certa sunt, illud autem maxime dubium, quæ regula sit assignanda ad cognoscendam hanc præsentiam. Nonnulli dicunt, materiam distantem per centum passus non consecrari, per decem consecrari, per quinquaginta esse dubium; alij, materiam à tergo non consecrari, sed quæ est in conspectu posita. Certe ego nullam firmam regulam inuenio, nisi eam, quæ ex communi modo loquendi hominum desumitur: illa ergo præsentia requiritur, quæ in modo stricto loquendi sufficit ad demonstrandum aliquid præsens per *hoc* independentem à discursu, à nutibus, à circumstantiis, &c. ut dictum est. Ex quo etiam obiter crediderim, eo minorem propinquitatem requiri, quo materia fuerit maior; nam minor propinquitas requiritur in communi sermone ad demonstrandam ciuitatem per *hoc*, quam ad demonstrandam domum, vel arborum.

Quæri solet, an sufficiat, materiam esse præsentem secundum aliquam partem, ut possit tota consecrari, an vero debeat esse præsens secundum omnes, & singulas partes? P. Suarez disp. 43. scilicet 5. in fine, postulat præsentiam singularum partium; quia alioquin homo in littore maris posset totum mare consecrare, si esset vinum. P. Valquez disp. 17. num. 25, tenet partem aduersam.

Ego in re dubia neutri satis adhæreo: censeo enim, præsentiam vnius partis non reddere simpliciter præsentem omnes alias partes in quacumque distantia positas, ut possint designari per *hoc* simpliciter dictum; conducere tamen aliquid quin seorsim forte non esset præsens, nunc propter coniunctionem cum ista sit sufficienter præsens. Prima pars conclusionis probari videtur exemplo posito maris: nam qui in littore positus diceret: *hoc est aqua*, non videtur loqui de aqua, quæ est in India, licet sit continua cum nostra: sed de illa solum, quæ est intra sphaeram distantiam; intra quam posset demonstrari illo Pronomine, licet non esset continua cum parte propinquiore; quod patet à posteriori; quia si adstant tali lacui dicerem: *hoc est vinum*, esset vera propositio, etiam si sola illa pars, quam video, esset vinum, & reliqua vltior esset aqua: & contra esset falsa propositio, si illa prior pars non esset vinum, etiam si alia vltior pars esset vinum. Si vero dicerem: *hic lacus est vinum*, sufficeret ad veritatem, quod longe maior pars esset vinum, licet non esset pars proxima: quia iam tunc loquebar non de sola parte præsentem, sed de toto lacu.

Secunda vero pars conclusionis probatur etiam, quia si ponamus, apparere panem per fenestram quoad maiorem sui partem, licet aliqua pars non appareat, non videtur dubium, quin possim demon-

monstrare tali Pronomine totum panem, & dicere: *hic est panis integer*: nam licet illa pars vltima seorsim non possit demonstrari, ceterum cum illa non sit extra pharam propinquitatis necessaria, & aliunde sit continua cum parte, quæ apparet, totius panis censetur moraliter præsens. Alioquin daretur occasio multis scrupulis, si forte aliqua pars hostiarum tegatur tempore consecrationis aliquo corpore intermedio, vt candelabro, vel calice.

129. His breuiter notatis circa præsentiam materiæ, Materiam hæc testat, vt aliquid dicamus de eius determinatione; circa quam certum est apud omnes, materiam consecrandam debere esse certam, & definitam ex intentione Sacerdotis: alioquin non poterit demonstrari per *ly hoc*, quæ demonstratio est de essentia forme consecrationis. Ex quo inferitur, eum, qui ex decem hostiis præsentibus vult solum consecrare octo non designando illas, nullam consecrare, ille tamen qui putans se habere in manu vnam hostiam, habet duas, vtamque consecrat, quia habet intentionem consecrandi illud, quod habet in manibus, licet ex errore existimet esse vnam hostiam.

130. Petes, quid si Sacerdos habeat intentionem consecrandi illas octo, quas Deus, vel Petrus voluerit? Respondeo, adhuc nullam consecrari, quia nisi Dei, vel Petri voluntas manifesta foret Sacerdoti ante consecrationem, non posset Sacerdos designare per illud Pronomen, de quibus hostiis loqueretur, & per consequens non demonstraret illas in ordine ad sensum, sed ad intellectum. Dices: potest Sacerdos offerre sacrificium pro illa anima, quam Deus voluerit. Respondeo, transeat antecedens, (quod tamen non absque fundamento negat P. Vaquez), & nego consequentiam, quia consecratio exercetur per demonstrationem factam illo Pronomine, cuius significatio pendet ex determinata intentione proferentis.

131. Arguunt secundo, quia Sacerdos potest ex multis peccatis auditis, absolueret ad duobus solis, quæ Deus voluerit; ergo & poterit ex multis hostiis velle consecrare vnam solam, quam Deus voluerit. P. Suarez respondet in præsentis disput. 43. sect. 6. dicit, si Sacerdos intendit conferre sacramentum Pœnitentiæ, remittere omnia peccata, etiam si ipse limitet intentionem ad duo, quia nimirum ipse solum applicat sacramentum, quod postea per modum causæ necessariæ operatur totum suum effectum. Minister enim non potest impedire effectum sacramenti, si habeat intentionem conficiendi verum sacramentum. At vero in præsentis deficit intentio necessaria, circa sacramentum ipsum quod per consecrationem materiæ efficitur.

132. Hanc solutionem impugnat P. Vaquez *disp.* 171. c. 1. & mihi etiam difficilis est, quia ad valorem sacramenti parum refert intentio conficiendi verum sacramentum; si non adhibeantur verba requisita ad significandam eam intentionem. Sicut si aliquis intendens perficere verum sacramentum Matrimonij, diceret, *Ego accipio te in coniugem*, volens significare vnam ex decem feminis præsentibus quam Deus veller; proculdubio non contraheret matrimonium; quia debet contrahi per verba significantia determinate personam coniugis. Cum ergo sacramentum Pœnitentiæ debeat etiam fieri per verba significantia voluntatem absoluenti à talibus peccatis, quam voluntatem non significant ex intentione proferentis illa verba respectu omnium peccatorum, consequens est, vt non possit dari absolutio sacramentalis directæ ab omnibus illis. Quid enim si Sacerdos diceret expresse: *Ego te absoluo à tali*,
P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

& tali peccato, diceret ne adhuc, cum directæ absolueret ab omnibus aliis per illa verba?

In prædicto ergo casu distinguendum videtur 133. nam vel confessio est de venialibus solis, vel etiam de mortalibus. Si sit de solis venialibus, mihi verius videtur sacerdotem posse non licite, sed valide diuidere absolutionem, & velle absolueret à duobus peccatis determinatis, non ab aliis in confessione dictis; quia peccata illa non sunt necessario connexa inter se ex natura rei, cum possit vnum remitti sine alio; neque etiam ex Christi institutione, qui vniuersaliter dedit potestatem remittendi peccata, quæ potestate vtitur Sacerdos remittendo vnum, & non aliud. Quamuis enim omnia illa data fuerint à penitente pro materia absolutionis, potest tamen Sacerdos velle proferre formam super vnam partem materiæ, & non super aliam; sicut ex decem hostiis oblati sibi ad consecrandum potest velle consecrare has cuiusque, & non illas. Quod in absolutione supponere videtur P. Vaquez *vbi supra* n. 5. & 6. vbi consulto videtur dixisse, inualidam esse absolutionem, quando Sacerdos intendit absolueret à duobus solis peccatis ex multis moralibus. Postea vero, quando loquitur de venialibus solum, dixit esse inualidam, si velit absolueret ab vno ex pluribus venialibus, non definiendo, & determinando illud; quare indicare videtur, fore validam absolutionem, si illud peccatum definiat, & determinet.

Si ergo confessio fiat de mortalibus, tunc Sacerdos volens omnino non absolueret ab omnibus, sed ab vno ex illis, etiam si illud determinet, absolutio erit inualida, quia habet conditionem repugnantem. Nam Sacerdos non habet potestatem remittendi peccata, nisi reconciliando peccatorem cum Deo, & conferendo ei gratiam, & amicitiam cum Deo: non potest autem conferre gratiam, nisi remittat omnia peccata mortalia, vt constat; ergo non habet potestatem absoluenti ab vno mortali, & retinendi alia, sed debet proferre sententiam super omnibus mortalibus. Si verò ex ignorantia inuincibili, vel probabili existimaret, se posse licite absolueret directæ ab vno solum peccato mortali, & ab aliis solum indirectæ, velleretque illa alia relinquere sub obligatione ea confitendi, & subiiciendi directæ absolutioni, non video, cur non esset absolutio valida illius peccati determinati directæ, & aliorum indirectæ, cum constet sæpe, vel ex obliuione, vel ex defectu iurisdictionis prouenire, vt absolutio re ipsa directæ valeat respectu aliquorum peccatorum, &c. indirectæ tollat.

In vtroque tamen casu, siue peccata sint venialia, siue mortalia, absolutio erit inualida, si intentio Sacerdotis feratur ad aliquod peccatum in confuso, & indefinite ex illis; quæ penitens confessus est; quia Sacerdos, vt diximus, non applicat, aut confert sacramentum, nisi proferendo sententiam, quæ non erit valida, nec sententia, nisi iudex determinet apud se, de qua causa velit iudicare. Nam si apud iudicem vnum decem causas habeas, & ipse dicat, quod absoluit te in confuso in vna ex illis, nullam prorsus determinando, sententia inualida erit, & ridicula, vt constat. Melius ergo & facilius responderetur ad argumentum principale, negando omnino antecedens in sacramento Pœnitentiæ. Siue enim Sacerdos absoluat ab vno peccato in confuso ex multis, siue designet illud, quod Deus voluerit, absolutio erit inualida: nam ipse Sacerdos est iudex; atque ideo sententia, prout ab ipso, debet esse circa causam determinatam, & designatam, non minus, quam consecratio hostiæ debet, prout ab ipso, esse determinata.

1:6.
Inferitur pri-
mo.

Hinc infero primo, si gutta vini misceatur postea speciebus consecratis, illam non posse valide consecrari, quia iam tunc secundum illum statum non potest designari sensibiliter per illud pronomen, & idem est, si modica pars vini misceatur multæ aquæ; nam licet non conuertatur in aquam, non poterit consecrari, ob eandem rationem.

Secundo inferitur.

Infero secundo, probabiliter sequi, si multis hostiis consecratis misceatur una non consecrata, non posse postea illam consecrari, dum non dignoscitur, quæ sit, quod ex dictis videtur colligi; quia illa hostia secundum talem statum non potest determinare ostendi, & designari. Adde, quod sæpe contingeret, illam hostiam esse infra alias consecratas, & per consequens non habere præsentiam sufficientem: sicut si regetur tabula, vel lapide superposito; nam licet cum aliis simul posset consecrari: quia omnes illæ per modum vini habent præsentiam; tamen ipsa seorsim ab aliis non habet prædictam præsentiam expeditam secundum se. Nemo enim in communi sermone loquens de vno nummo aureo posito in profundo loco sub mille aliis argenteis, & omnino latente, dicit: *hæc est moneta aurea*; illæ enim voces, quando ad unam solum ex multis applicantur, intelliguntur de illa, quæ est in prospectu, non de illa, quæ omnino latet.

137.
Impugnatur
a quibusdam.

Hæc illatio aliquibus Recentioribus displicuit, quia neque etiam quando aliquis vult consecrare dimidiam partem hostiæ, poterit postea arte humana designare, aut distinguere partes consecratas à non consecratis. Et quia cum certo sciam, illam hostiam non consecratam esse in pyxide, possum intendere consecrare, quidquid ibi est panis non consecratum.

Refelluntur.

Per hæc tamen non respondetur adhuc ad rationem, qua probauimus illationem, ex eo, quod non potest per illud pronomen *hæc*, significari id quod non possumus demonstrare. Nam licet ego certo sciam, inter centum homines præsentibus adesse Regem, quem ego non agnosco, non possum dicere in rigore sermonis: *iste est Rex*. Si item sciam, inter centum panes hordeaceos esse unum triticeum, nõ possum in rigore sermonis dicere: *iste est panis triticeus*, quia his pronomibus homines non vtuntur, nisi possint designare, quæ sit res, de qua loquuntur. Nam me dicente, *iste est Rex*, auditores videntur habere ius interrogandi me; *quis horum est?* Si vero ego dicam, *nescio*, vtgebunt: quomodo ergo designasti, *iste est*? Quia nimirum hæc est vis pronominis demonstratiui, vt id, de quo loquimur, possumus demonstrare, & designare: per illud enim pronomen quasi inuitamus auditores, vt conuertant oculos ad id, quod demonstramus, quasi dicamus, *ecce Regem, ecce panem*; quæ sunt particule indicantes, qui autem non sci, quis eorum sit Rex, non potest indicare illum. Ideo enim Ioannes Baptista non poterat indicare Christum, nec illum demonstrare inter alios, quia nesciebat eum ex facie, donec, reuelante Spiritu sancto, cognouit eum; & tunc dixit: *ecce agnus Dei*, &c. Qui ergo nullo modo potest demonstrare hostiam, de qua loquitur, quomodo potest illam indicare, & inuitare alios, vt in eam oculos conuertant?

138.
Respondetur
ad rationes
contrarias.

Nec obstant rationes illorum Recentiorum. Ad primam enim constat, esse latum discrimen: nam qui vult consecrare dimidiam hostiam, potest illam humano modo demonstrare vt conditam ab altera dimidia, licet non possit metaphysice designare vltimum terminum huius, vel illius partis: ad designationem enim, & demonstrationem humanam non requiritur illa metaphysica designatio, sed crassa, & humana: sic designamus hanc prouinciam,

hanc domum, hanc aulam: licet non possumus designare vltimum terminum indiuisibilem illius; sufficit quippe illa distinctio humana, vt homines agnoscant id, de quo loquimur. At vero in nostro casu nullo modo ostenditur hostia illa, prout distincta ab aliis, neque ex vi mæ loquutionis possunt, qui audiunt, venire in cognitionem illius magis, quam antea. Vnde verba illa iuxta eum sensum æquiualebant his: *inter has hostias est una continens corpus meum*. Constat autem, eiusmodi verba non sufficere ad consecrationem, quæ debet fieri per demonstrationem determinatam, non per vagam, & confusam; quæ esset longe diuersa significatio.

Ad secundam rationem fateor posse Sacerdotem consecrare valide illam hostiam, si intendat consecrare totum, quod est in pyxide, sub conditione, si non est consecratum; quia tunc per verba illa loquitur de omnibus hostiis ibi existentibus, licet solum sub conditione velit eas consecrare. Sed nostra questio procedit quando intendet solum illam consecrare, & de illa sola loqui, & non de aliis; in quo casu videtur non posse demonstrari per pronomen, *hæc*, illam solum, quam non possumus distinguere, nec ostendere distinctam ab aliis. Sicut Episcopus sciens, alicui ex iis, qui accipiebant Ordinem, non fuisse dictam formam, ignorans quis esset, posset dupliciter, valide, vel inualide velle occurrere illi defectui, scilicet vel dicendo formam omnibus sub conditione: *Accipite potestatem*, &c. vel aliter dicendo formam in singulari, & dirigendo intentionem suam absolutam ad illum solum, quicumque ille esset: *Accipe potestatem*, &c. In priori casu verba significarent, & dirigerentur ad omnes in posteriori, ad vnum solum. Sic in casu nostro, aliud esset, si Sacerdos veller dirigere verba consecrationis ad omnes illas hostias præsentibus cum intentione conditionata illas consecrandi; aliud vero, si solum dirigeret verba ad illam hostiam, quæ non erat consecrata, & de illa sola veller loqui, tunc enim non haberet intentionem conditionatam consecrandi, sed absolutam, quam diximus probabiliter impossibilem, eo quod non posset designari villo modo hostia, de qua vult Sacerdos loqui. An vero posset licite consecrare sub conditione omnes, vt non maneret mixta illa alia non consecrata, non video necessitatem sufficientem ad reiterandam formam sub conditione super illas omnes hostias consecratas: omnia enim inconuenientia possent alia via facile vitari, dando, verbi gratia, singulis in communione duas ex illis particulis: sic enim certum esset, singulos accipere aliquam hostiam consecratam. Alioquin liceret etiam iterum sub conditione consecrare calicem, in quem post consecrationem casu infusa fuisset gutta vini non consecrati; quod tamen nemo admittet, quia nulla est necessitas reiterandi formam, cum non sequatur inconueniens ex eo, quod totum illud sumatur per modum vini. Aliud esset, si de contra mille hostiis non consecratis admixta fuisset una consecrata, nec posset discerni: tunc enim deberent omnes sub conditione consecrari: sicut quando gutta consecrata misceretur amphoræ vini non consecrati, debet totum illud vinum conseruari ad vsus sacros, vt paulatim totum consecraretur; vt monet cum aliis Suarez infra *disputat. 57. sect. 4. in fine*.

Infero tertio, quid dicendum sit in illo casu, qui vulgariter circumfertur, quando Sacerdos intendet consecrare primam quartam partem hostiæ, non vero secundam, & in reliqua medietate similiter primam quartam, & non secundam, & sic deinceps

deinceps in infinitum; in quo casu videntur consecrari infinitæ partes signatæ, distinctæ, & discontinuæ inter se. Respondetur tamen, supposita sententia Aristotelis de compositione continui, non esse validam illam consecrationem, quia per talem designationem non potest moraliter designari, quæ sunt partes consecratæ in hostia, cum non possit humana mens illas omnes concipere, nedum designare. Dices adhuc ponamus, quod Sacerdos intendit consecrare, quotquot partes quartas discontinuas valide potest prædicto modo; de illis inquiri, an sint infinitæ? nam si sunt finitæ, cur non potuit alia quarta pars designari, cum adhuc essent finitæ? Respondetur, probabile videtur, data tali intentione, consecrari aliquas partes quartas discontinuas; nam vtile per inutile non vitatur; & Sacerdos posset proculdubio, si vellet, tres, vel quatuor partes discontinuas seorsim consecrare, ergo etiam, si velit, omnes, cum non faciat dependentem consecrationem vnius à consecratione alterius, aliquæ manebunt consecratæ; illæ tamen non erunt infinitæ, sed finitæ, illæ scilicet, quas Deus scit posse humana industria moraliter designari; hæc autem non sunt infinitæ, quia industria humana finita est, & tam exigua potest iam esse pars, in qua nulla hominum ars possit designare quartam partem. Et hæc sufficiant de calibus confectis, ut iam ad grauiiores quæstiones progrediamur.

DISPUTATIO V.

De præsentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia.

SECTIO I. *Posse duo corpora esse in eodem loco? & idem corpus diuinitus simul in duplici loco.*

SECTIO II. *Utrum corpus existens in duplici loco, debeat habere utrobique eandem accidentia, & easdem mutationes?*

SECTIO III. *Utrum accidentia, quæ dependent ab hoc loco, debeant, vel possint replicari, replicato suo subiecto?*

SECTIO IV. *Premittuntur aliqua communia de loco, & præsentia locali.*

SECTIO V. *Obiectiones aliquæ contra supradicta.*

SECTIO VI. *Quid sit spatium imaginarium, in ordine ad quod explicatur essentia præsentia locali.*

SECTIO VII. *Infertur ex dictis, qualis sit præsentia corporis Christi in Eucharistia.*

SECTIO VIII. *Utrum præsentia sacramentalis Christi pendeat à præsentia naturali.*

RIA potissimum tractari possunt de præsentia corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia. Primum; an sit possibilis. Secundum; an sit de facto. Tertium, quæ, & qualis sit hæc præsentia. Ex his secundum quidem punctum grauiissimum est; sed quia totum fere pendet ex sensu aliquorum locorum Scripturæ; latissime tractatur ab Interpretibus Scripturæ, & factum est ipsius proprium; aliunde vero controuersitæ contra hæreticos nostri temporis adeo fuscæ & plene hoc argumentum tractant, ut nihil adden-

dum super sit; & ideo Theologi Scholastici solent illud Controuersitatis, vel Scripturæ interpretibus relinquere; de aliis ergo, quæ magis ad Scholasticam disputationem spectant, Scholasticorum more in præsentem agemus.

Solum posset circa hoc fidei dogma dubitari, an sit fidei articulus, sicut mysterium Trinitatis, vel Incarnationis. Articulus fidei tripliciter sumi potest, ut notauit Sotus in 4. distinct. 9. quæst. 2. artic. 1. Nam in primis accipitur pro veritate fidei in Conciliis definita; secundo, pro veritate in Scriptura expressa; tertio, pro articulo in symbolo fidei contento. Quo supposito, non est dubium, quin hæc veritas primo, & secundo modo sit articulus nostræ fidei; difficultas potest esse, an sit etiam articulus in symbolo contentus, & cur de eo non fiat ibi in speciali professio. Non enim videtur posse negari, quod habeat specialem difficultatem diuersam ab aliis articulis, ut concedunt Scotus in 4. dist. 10. quæst. 1. Durand. v. o. u. Sotus ubi supra. Ledefina 1. p. 4. quæst. 16. artic. 1. Gabriel in Canonem. lect. 39.

Respondent alij hoc mysterium includi in articulo omnipotentiae Dei, quo fatemur, Deum omnia miracula operari posse. Sed contra; quia aliud est fieri, Deum posse; aliud fateri, quod fecerit; præsertim quod aliquis contendit, hoc implicare contradictionem, & ideo non potuisse fieri. Alij dicunt, contineri sub articulo communionis fidelium, seu sub articulo sanctificationis nostræ. Sed contra; quia communio fidelium non est magis propria huius sacramenti, quam aliorum, nisi per quandam approbationem. Iterum in articulo sanctificationis non continetur, nisi implicite, sicut alia media sanctificationis.

Melius ergo respondetur, in symbolo ea solum contineri, quorum cognitio per se requiritur, & non ut medium ad aliud ordinatum. Nam omnes partes Symboli creduntur per se, & non ratione implendi aliud præceptum; sed præcise ad cultum fidei, & ad percipiendam eius notitiam. Fides autem Eucharistiae tota est necessaria propter vsum illius, & ad implendum præceptum sumendi Eucharistiam; & ideo merito prætermittitur in symbolo, utpote cuius notitia ex vi alterius præcepti habenda esset. Posset tamen Ecclesia edere symbolum, in quo hæc veritas contineatur, si id expedierit, ut in sacramento Baptismi factum est, quod iam expresse confitemur in symbolo Nicæno ex præscripto Concilij Constant. & de facto in Concilio Later. cap. 1. in professione fidei inter alios fidei articulos hunc etiam de reali præsentia Corporis Christi profiteretur.

Dices; ob eandem rationem potuit omitti in symbolo articulus remissionis peccatorum: nam hic etiam articulus sciri debuit ex alio capite, scilicet ex præcepto suscipiendi sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ ad tollenda peccata. Respondetur, hanc obligationem non esse tam generalem, ut omnes fideles comprehenderet, nam qui baptizantur in infanzia, & postea non habent peccatum graue per Pœnitentiam expiandum, non habent præceptum Pœnitentiæ, oportet tamen eos habere fidem explicitam illius articuli, qui continet vnum ex præcipuis fundamentis Christianæ religionis.

SECTIO I.

Posse duo corpora esse in eodem loco; & idem corpus diuinitus simul in duplici loco.

IN hoc mysterio duo potissimum mirabilia sunt circa sacratissimum Christi corpus: quod autem